

TÜRK DİLİNDE FİİLLERİN SEMANTİK SINIFLANDIRILMASI PROBLEMİ

Hüseyin YILDIZ¹

Özet

Leksikosemantik çalışmalar arasında yer alan önemli konulardan biri de kelimelerin sınıflandırılması meselesidir. Gerek Türk dilinde gerekse dünya dillerinde kelimelerin sınıflandırılması üzerine yapılmış olan çalışmalar, çoğunlukla isim türünden kelimeler üzerinden yapılmıştır. Fiillerin sınıflandırılması çalışmaları ise, ancak son yüzyılda görülmeye başlamıştır. Bu makalede öncelikle dünya dillerindeki sonra da Türk dilindeki fiillerin semantik sınıflandırılmaları üzerine yapılan çalışmalar değerlendirilecek, sonra da bu sınıflandırmalardan hareketle yeni bir sınıflandırmanın nasıl yapılması gerektiği üzerinde durulacaktır.

Anahtar kelimeler: Dünya dilleri, Türk dili, fiiller, anlambilim, söz varlığı, tematik, sınıflandırma

THE PROBLEM OF SEMANTIC CLASSIFICATIONS OF VERBS IN TURKIC

Abstract

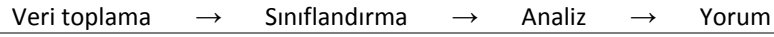
One of the important issues in lexicosemantic studies is the problem of classification of words. Studies regarding classification of the words both in Turkic and world's languages have mostly examined nominals. As for classifications of the verbs have been addressed academically only since the previous century. In this article, primarily the studies on the semantic classifications of world's and Turkic languages will be discussed, and then a new attempt on verb classification will be made.

Key words: World languages, Turkic languages, verbs, semantic, lexicology, thematic, classification

¹ Dr., Ordu Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, turk bilimci@gmail.com.

1. GİRİŞ

Tüm bilim dallarında verilerin tespiti ve derlenmesi kadar, analizi de önem taşımaktadır. Ancak bu analizin yapılabilmesinde, tespit edilen verilerin sınıflandırılması önemli bir aşamayı oluşturur. Bu sebeple *sınıflandırma* bilimcilerin olmazsa olmazları arasındadır. Fen bilimlerindeki gelişmeler çoğu zaman deneylere bağlı olduğu için sosyal bilimlerden farklılık gösterse de temel sistem kabaca şu şekildedir:

Veri toplama, bilim dalının ihtiyaçlarına bağlı olarak gözlem, deney, anket, tarama, derleme vb. yöntemlerle yapılabilir. Dilbilimciler çoğu zaman, bunlar arasından tarama, derleme, anket gibi yöntemleri tercih ederek, dil malzemelerini toplayıp bir veri tabanı oluşturma yoluna giderler. Bu veri tabanının büyüklüğüne bağlı olarak, elde edilen malzeme tür, yapı vb. bakımlardan sınıflandırılır. Sözelimi, dilbiliminin temel malzemesi olan kelimeler *türe* göre isim, fiil vb.; *yapıya* göre basit, türemiş vb. sınıflandırılabilir. Bu tür sınıflandırmalar sonunda da dilbiliminin alt dalları oluşur.

Dilbilimde temel çalışma alanlarından olan *semantik* ve *leksikolojinin* tarihi, her ne kadar *fonetik*, *morfoloji* ya da *gramer* kadar eskiye gitmese de semantik ve leksikolojik çalışmalar da ayrı bir disiplin oluşturacak derinliğe sahiptir. Anlambilimi de denilen semantik, kelimelerin anlam ilişkilerini ele alırken; leksikoloji, bir dilin, lehçenin, ağzın, yazarın ya da eserin söz varlığını tespit ve analizine yönelik çalışmalar yürütür.

2. FİİLLERİN SINIFLANDIRILMASI ÜZERİNE ÇALIŞMALAR

Türk dilinde kelimelerin tematik sınıflandırılmasının tarihi eskiye gitse de, fiillerin tematik sınıflandırılması söz konusu olduğunda benzer bir tarihten söz edilemez. Türk dilinde fiil sınıflandırmaları üzerine Türkiye’de yapılan çalışmalar, son yıllarda yapılan tematik tasnifler hariç tutulduğunda genelde *yapı* ağırlıklıdır. Bu durum, Türkiye gramerciliğinin tarihî geleneğiyle ilgili olsa gerektir.

Türkçede kelimeler sınıflandırılırken başvurulan yöntemlerden biri *yapı* bakımından sınıflandırmadır. İsim, sıfat, zarf ya da fiil hangi tür kelime olursa olsun, kelimeler genel olarak yapıları bakımından *basit*, *türemiş* ve *birleşik* olmak üzere üç gruba ayrılır. *Basit fiil* ve *türemiş fiil* konusunda araştırmacılarca bir ittifak oluşmuş olsa da *birleşik fiil* söz konusu olduğunda farklı görüşler dikkat çekmektedir.

Tablo 1. Türkiye Türkçesindeki Birleşik Fiillerin Yapı Bakımından Sınıflandırılması

Kaynak	Sınıflandırma
DENY 1941: 465-479	1. Karmaşık veya Yerindelik Fiiller: yazmış ol-, yazacak ol-, yazar ol-, ağlamaklı ol-, yazı ver-, görüp dur-, baka kal-, seve bil-, düşe yaz- 2. Mürekkep Fiiller: isim + et-, eyle-, kıl-, buyur-, ol-
GABAIN 1953: 16-28	1. Ana Fiil + <i>i-</i> , <i>ol-</i> , <i>bulun-</i> 2. Fiil + zarffiil eki + tasviri fiil: yorıyu tururken, uyanı keldim, düşe yazdı 3. Modal yardımcı fiiller: git-, gör-, başla-, bil- 4. Verbal isim + modal fiil
ERGİN 1993: 365	1. İsimle birleşik fiil yapan yardımcı fiiller: <i>et-</i> , <i>ol-</i> , <i>eyle-</i> , <i>bulun-</i> , <i>yap-</i>

	2. Fiille birleşik fiil yapan yardımcı fiiller: <i>bil-, ver-, gel-, dur-, kal-, yaz-, koy-</i>
EDISKUN 1996: 228-246	1. İki ya da daha çok fiil: <i>geliver-, hissedebil-</i> 2. Ortaç + <i>ol-</i> yardımcı fiili: <i>yüzer ol-, yazmış ol-</i> 3. İsim + <i>et-, eyle-, kıl-, buyur-, ol-</i> yardımcı fiilleri: <i>dost edin-, akın et-</i> 4. Anlamca kaynaşmış bileşik fiiller: <i>hasta düş-, göz at-</i>
GENCAN 2001: 340- 360	1. Kurallı bileşik eylemler ikiye ayrılır: a) Özel bileşik eylemler: <i>olabil-, söyleyiver-</i> b) Yardımcı eylemlerle yapılmış bileşikler: <i>yardım et-, hasta ol-</i> 2. Anlamca kaynaşmış bileşik eylemler: <i>alkoy-</i> 3. Deyim biçiminde öbekleşmiş eylemler: <i>gönül ver-, baştan çık-</i>
BİLGİN 2002: 410-416	1. Kurallı (Özel) Bileşik Eylemler: <i>yapıvermek, düşeyazmak</i> 2. Yardımcı Eylemle Kurulan Bileşik Eylemler: <i>dert etmek, yok olmak</i> 3. Anlamca Kaynaşmış Bileşik Eylemler: <i>öğüt vermek, baştan çıkarmak</i>
KORKMAZ 2003: 150-153	1. Ad/Sıfat + <i>et-, ol-, bul-, bulun-, buyur-, eyle-, kıl-, yap-</i> fiilleri 2. Karmaşık fiil (Sıfat-fiil + <i>ol-</i> yardımcı fiili) üç gruptur: a) Öncelik fiilleri: <i>bitmiş ol-(mak)</i> b) Alışkanlık fiilleri: <i>gidilmez ol-(mak)</i> c) Niyet fiilleri: <i>gidesi ol-(mak)</i> 3. Fiil + {-A/-I} zarf-fiil eki + tasvir fiili: <i>eğlenebil-(mek), taşıver-(mek), çıkagel-(mek)</i> 4. Fiil + {(y)lp} zarf-fiil eki + fiil: <i>alıp ver-(mek), döküp saç-(mak), yürüyüp git-(mek)</i>
KARAHAN 2004: 73-79	1. Bir Hareketi Karşılayan Birleşik Fiiller (isim + fiil) a) Ana Yardımcı Fiillerle Kurulanlar: <i>et-, ol-, yap-, eyle-, kıl-, bulun-</i> b) Diğer Fiillerle Kurulanlar: <i>yol al-, para ye-, yol ver-, el koy-</i> 2. Bir Hareketi Tasvir Eden Birleşik Fiiller (fiil + {-A/-I/-(y)lp} zarf-fiil eki + tasvir fiili)

Türkçede fiillerin yapı bakımından sınıflandırılmasında her ne kadar birleşik fiiller konusu tartışmalı olsa da, fiillerin tek sınıflandırma yöntemi bu değildir. Fiiller, bünyelerinde taşıdıkları kimi özelliklere bağlı olarak semantik, leksik sınıflandırmalara tabi olabileceği gibi, kılış, çatı, içerik vb. yönlerden de sınıflandırılabilir. Sözelimi Korkmaz (2003), fiilleri beş yönden (*yapı, içerik, anlam, kılış biçimleri ve çatı* bakımından) sınıflandırmıştır.

Bu makalenin ana konusu olan semantik/tematik sınıflandırma üzerinde, Türkiye’de yayımlanmış çok fazla çalışma bulunmamaktadır. 2000’li yıllara kadar yapılan mevcut çalışmalar ayrıntılı hazırlanmamış, 2000 sonrası çalışmalarda ise konuya giriş mahiyetinde derleyici toplayıcı çalışmalar ortaya konmuştur. Bunlar arasında; esas alınan dil, lehçe ya da metne bağlı olarak tabii şekilde farklılaşan leksik veriler haricinde, analitik yorum yapan ve yenilik getiren tespitlerin sayısı çok fazla değildir.

Dünyadaki fiil sınıflandırmaları çalışmalarına bakıldığında, konunun Türkiye’dekilere nazaran daha ileri seviyede çalışıldığı görülür. Elbette, konuyu ana hatlarıyla basit bir sınıflandırmaya tâbi tutanlar da vardır (Biber vd. gibi); ancak Levin ve Korhonen-Briscoe gibi konuyu derinlemesine ele alan ve çok ayrıntılı tasnifler yapanlar da bulunmaktadır.

Türk dilindeki fiillerin tematik sınıflandırılması denemelerine geçmeden önce, dünya dillerindeki çalışmalara kısaca bakmakta fayda vardır. Beth Levin’in çalışması bu konuda yapılan çalışmalar arasında, oldukça önemli olsa da, bu önemin kavranabilmesi için öncelikle Levin’den önce yapılan birkaç çalışmaya göz atmak gerekir.

2. 1. Levin 1993'ten Önceki Fiil Sınıflandırma Denemeleri

Beth Levin'in 1993 yılında yayınladığı *English Verb Classes and Alternations: A Preliminary Investigation* isimli çalışması, veri malzemesi olarak her ne kadar İngilizce fiilleri seçse de, esas itibarıyla tüm dillere uygulanabilir bir nitelik göstermektedir. Ancak onun ayrıntılı tasnifini vermeden önce, ondan önce yapılan *Chafe, Cook, Longacre, Vendler* gibi tasniflere kısaca değinmek gerek.

Vendler'in sınıflandırmasında dört başlık bulunur:

Tablo 2. *Vendler'in Fiil Sınıflandırması (1968)*

states	e.g. <i>have, know, believe</i>
achievements	e.g. <i>die, realise, learn</i>
accomplishments	e.g. <i>give, teach, kill</i>
activities	e.g. <i>swim, walk, talk</i>

Chafe'in sınıflandırması iki temel başlık üzerinedir. İlkinde durum, ikincisinde ise süreç ve hareket bildiren fiilleri gruplandırılır.

Tablo 3. *Chafe'in Fiil Sınıflandırması (1970)*

A. State verbs	<i>The elephant is dead.</i>
B. Non-state verbs	
B1. Process verbs	<i>The elephant died.</i>
B2. Action verbs	<i>Harriet sang.</i>
B3. Action-process verbs	<i>The tiger killed the elephant.</i>

Chafe'ten 9 sene sonra Cook'un yaptığı sınıflandırmada da durum, hareket ve süreç başlıkları olsa da bunlar alt gruplar için kullanılmaktadır. Cook'un ana grupları ise temel fiillerin yanısıra; deneyim, fayda ve konuma bağlı fiillerden oluşan dört başlığa sahiptir:

Tablo 4. *Cook'un Fiil Sınıflandırması (1979: 63-65)*

A. The four basic verb types	A.1. State verbs: <i>broken, dry, dead, tight...</i> A.2. Process verbs: <i>die, dry (iv), break (iv), tighten (iv)...</i> A.3. Action verbs: <i>dance, laugh, play, sing...</i> A.4. Action-process verbs: <i>break (tv.), kill, dry (tv.), tighten (tv.)</i>
B. The four experiential verb types	B.1. State experiential verbs: <i>doubt, know, like, want...</i> B.2. Process experiential verbs: <i>amuse, annoy, frighten, please...</i> B.3. Action experiential verbs: <i>answer, congratulate, praise, question...</i> B.4. Action-process experiential verbs: <i>ask, say, speak, tell...</i>
C. The four benefactive verb types	C.1. State benefactive verbs: <i>have, have got, own, belong to...</i> C.2. Process benefactive verbs: <i>acquire, gain, lose, win...</i> C.3. Action benefactive verbs: <i>arm, bribe, help, supply...</i> C.4. Action-process benefactive verbs: <i>hive, accept, buy, sell...</i>
D. The four locative verb types	D.1. State locative verbs: <i> dwell, stay, (be) in, (be) at...</i> D.2. Process locative verbs: <i>come, go, move, shift...</i> D.3. Action locative verbs: <i>come, go, run, walk...</i> D.4. Action-process locative verbs: <i>bring, put, place, take...</i>

Longacre'nin fiil tasnifi, Chafe'inkine göre farklılıklar göstermektedir. Fiilleri 12 ana grupta sınıflandıran Longacre'de de bazı gruplarda süreç, hareket, durum gibi alt sınıflar bulunmaktadır:

Tablo 5. Longacre'nin Fiil Sınıflandırması (1976: 44-49)

Experiencer (E), Patient (P), Agent (A), Range (R), Measure (M), Instrument (I), Locative (L), Source (S), Goal (G), Path (Pa), Time (T).

Ana Sınıflar	Alt Sınıflar
(a) ambient verbs	<i>It's hot. It's cooling off.</i>
(b) ambient-experiential verbs	<i>It hailed on me. The patient is hot. John got cold. (E)</i>
(c) emotive, psych and impingement verbs	<i>John is discouraged (about his work). E (I), John hit Bill (with his fist). A E (I)</i>
(c') factual knowledge verbs	<i>know, learn, teach, study.</i>
	state <i>Susan knows algebra. (E R)</i>
	process <i>Susan has learned a lot of algebra. (E R)</i>
	action <i>Susan is studying algebra. (A/E R)</i>
(d) verbs expressing desire or cognition	state <i>Mary wants a Cadillac. (E G)</i>
	process <i>Mary fell in love with Tom. (E G)</i>
	action-process <i>I introduced Mary to Tom. (A E G)</i>
	action <i>John scorned Mary. (A E/G or A G)</i>
(d') verbs of sensation, speech and attention like f.ex.	<i>see, tell, listen</i>
(e) physical verbs (Bu fiiller aşağı yukarı, Chafe ve Cook'un fiillerine karşılık gelir.)	
(f) measure verbs	state <i>The statue weights one ton. (P M)</i>
	process <i>My bonds went down 10%. (P M)</i>
	action-process <i>I shortened it two inches. (A P M)</i>
	action <i>The cowboy gained five yards. (A M)</i>
(g) locative verbs which are static in nature and combine with Locative	<i>The knife is in the box. (P L), They placed the book by the phone. (A P L)</i>
(g') motion, propulsion and locomotion verbs which occur with cases like Source, Path, Goal	<i>Don fell from the chair.</i>
(h) verbs of possession, acquisition, transfer and "grab"	<i>have, obtain, give, grab, all but the last of which involve the idea of property Dick has a new book. (P G), T. gave B. a book. (A/S P G).</i>
(h') is similar to (h) but adds a semantic component of transitoriness (by having the feature MOTION instead direction.)	<i>T. gave B. a book for Sue. (A/S P Path G).</i>

Van Valin'in iki fiil tasnifi bulunmaktadır. İlk sınıflandırmasında, iki ana dört de alt başlık olmak üzere toplam dokuz grup bulunan Van Valin, ikinci tasnifte argüman kriteri ekleyerek, toplam 25 grup belirlemiştir:

Tablo 6. Van Valin'in Fiil Sınıflandırması – I (1993)

I. STATE VERBS	A. Locational		be-at' (x,y)	x=locative, y=theme
	B. Non-Locational	1. State or condition	broken'(x)	x=patient
	2. Perception	see'(x,y)	x=experiencer, y=theme	
	3. Cognition	believe'(x,y)	x=experiencer, y=theme	
	4. Possession	have'(x,y)	x=locative, y=theme	
	5. Equational	be'(x,y)	x=locative, y=theme	
II ACTIVITY VERBS	A. Uncontrolled	1. Non-motion	cry'(x,y)	x=effector, y=locative
		2. Motion	roll'(x)	x=theme

B. Controlled	do (x, [cry'(x)])	x=agent
---------------	-------------------	---------

Tablo 7. Van Valin'in Role and Rule Grammar (RRG)'daki sınıflandırması (1993)

	Class	Thematic relations	Definition of x,y	
I. STATE VERBS	A. Single argument	1. State or condition	broken (x)	x = PATIENT
		2. Existence	exist (x, y)	x = ENTITY
	B. Two arguments	1. Pure location	be-LOC (x, y)	x = LOCATION, y = THEME
		2. Perception	hear (x, y)	x = PERCEIVER, y = STIMULUS
		3. Cognition	know (x, y)	x = COGNIZER, y = CONTENT
		4. Desire	want (x, y)	x = WANTER, y = DESIRE
		5. Propositional Attitude	consider (x, y)	x = JUDGER, y = JUDGMENT
		6. Possession	have (x, y)	x = POSSESSOR, y = POSSESSED
		7. Internal Experience	feel (x, y)	x = EXPERIENCER, y = SENSATION
		8. Emotion	love (x, y)	x = EMOTER, y = TARGET
		9. Attributive	be (x, [pred'])	x = ATTRIBUTANT, y = ATTRIBUTE
		10. Identificational	be (x, [pred'])	x = IDENTIFIED, y = IDENTITY
11. Specificational	be (x, y)	x = VARIABLE, y = VALUE		
12. Equational	equate (x, y)	x, y = REFERENT		
II. ACTIVITY VERBS	A. Single argument	1. Unspecified action	do (x, ∅)	x = EFFECTOR
		2. Motion	do (x, [walk (x)])	x = MOVER
		3. Static motion	do (x, [spin (x)])	x = ST-MOVER
		4. Light emission	do (x, [shine (x)])	x = L-EMITTER
		5. Sound emission	do (x, [gurgle (x)])	x = S-EMITTER
	B. One or two arguments	1. Performance	do (x, [sing (x, (y))])	x = PERFORMER, y = PERFORMANCE
		2. Consumption	do (x, [eat (x, (y))])	x = CONSUMER, y = CONSUMED
		3. Creation	do (x, [write (x, (y))])	x = CREATOR, y = CREATION
		4. Repetitive action	do (x, [sew (x, (y))])	x = EFFECTOR, y = LOCUS
		5. Directed perception	do (x, [see (x, (y))])	x = OBSERVER, y = STIMULUS
		6. Use	do (x, [use (x, y)])	x = USER, y = IMPLEMENT

2. 2. Levin 1993'teki Fiil Sınıflandırması

Levin'in 1993'te yayınladığı ufuk açıcı çalışması, bir fiilin sözdizimsel davranışının anlamından öngörülebileceği fikrine dayalı olarak oluşturulmuştur. 79 sentaktik değişkenden ve 49 ana başlıktan meydana gelen Levin'in çalışmasında, 3024 fiil (veya 4186 duyu) 193 farklı fiil sınıfında gruplandırılmıştır.

Tablo 8. Levin'in Fiil Sınıflandırması (Levin 1993: 111-276)

1. Verbs of Putting [9.] ²	h. Fill Verbs [9.8.]
a. Put Verbs [9.1.]	i. Butter Verbs [9.9.]
b. Verbs of Putting in a Spatial Configuration [9.2.]	j. Pocket Verbs [9.10.]
c. Funnel Verbs [9.3.]	2. Verbs of Removing [10.]
d. Verbs of Putting with a Specified Direction [9.4.]	a. Remove Verbs [10.1.]
e. Pour Verbs [9.5.]	b. Banish Verbs [10.2.]
f. Coil Verbs [9.6.]	c. Clear Verbs [10.3.]
g. Spray/Load Verbs [9.7.]	d. Wipe Verbs [10.4.]
	i. Manner Subclass [10.4.1.]
	ii. Instrument Subclass [10.4.2.]
	e. Verbs of Possessional Deprivation: Steal Verbs [10.5.]

² Köşeli parantez içindeki sayılar, orijinal kaynaktaki numaralandırmalardır. B. Levin fiil sınıflandırmasını 9. numaradan başlatmıştır. Biz sıralı olsun diye, 1'den başlattık, ancak yanına da köşeli parantez içinde orijinalini belirttik.

- f. Verbs of Possessional Deprivation: Cheat Verbs [10.6.]
 g. Pit Verbs [10.7.]
 h. Debone Verbs [10.8.]
 i. Mine Verbs [10.9.]
3. Verbs of Sending and Carrying [11.]
 a. Send Verbs [11.1.]
 b. Slide Verbs [11.2.]
 c. Bring and Take [11.3.]
 d. Carry Verbs [11.4.]
 e. Drive Verbs [11.5.]
4. Verbs of Exerting Force: Push/Pull Verbs [12.]
5. Verbs of Change of Possession [13.]
 a. Give Verbs [13.1.]
 b. Contribute Verbs [13.2.]
 c. Verbs of Future Having [13.3.]
 d. Verbs of Providing [13.4.]
 i. Verbs of Fulfilling [13.4.1.]
 ii. Equip Verbs [13.4.2.]
 e. Verbs of Obtaining [13.5.]
 i. Get Verbs [13.5.1.]
 f. Verbs of Exchange [13.6.]
 g. Berry Verbs [13.7.]
6. Learn Verbs [14.]
7. Hold and Keep Verbs [15.]
 a. Hold Verbs [15.1.]
 b. Keep Verbs [15.2.]
8. Verbs of Concealment [16.]
9. Verbs of Throwing [17.]
 a. Throw Verbs [17.1.]
 b. Pelt Verbs [17.2.]
10. Verbs of Contact by Impact [18.]
 a. Hit Verbs [18.1.]
 b. Swat Verbs [18.2.]
 c. Spank Verbs [18.1.]
 d. Non-Agentive Verbs of Contact by Impact [18.2.]
11. Poke Verbs [19.]
12. Verbs of Contact: Touch Verbs [20.]
13. Verbs of Cutting [21.]
 a. Cut Verbs [21.1.]
 b. Carve Verbs [21.2.]
14. Verbs of Combining and Attaching [22.]
 a. Mix Verbs [22.1.]
 b. Amalgamate Verbs [22.2.]
 c. Shake Verbs [22.3.]
 d. Tape Verbs [22.4.]
 e. Cling Verbs [22.5.]
15. Verbs of Separating and Disassembling [23.]
 a. Separate Verbs [23.1.]
 b. Split Verbs [23.2.]
 c. Disassemble Verbs [23.3.]
 d. Differ Verbs [23.4.]
16. Verbs of Coloring [24.]
17. Image Creation Verbs [25.]
 a. Verbs of Image Impression [25.1.]
 b. Scribble Verbs [25.2.]
 c. Illustrate Verbs [25.3.]
 d. Transcribe Verbs [25.4.]
18. Verbs of Creation and Transformation [26.]
 a. Build Verbs [26.1.]
- b. Grow Verbs [26.2.]
 c. Verbs of Preparing [26.3.]
 d. Create Verbs [26.4.]
 e. Knead Verbs [26.5.]
 f. Turn Verbs [26.6.]
 g. Performance Verbs [26.7.]
19. Engender Verbs [27.]
20. Calve Verbs [28.]
21. Verbs with Predicative Complements [29.]
 a. Appoint Verbs [29.1.]
 b. Characterize Verbs [29.2.]
 c. Dub Verbs [29.3.]
 d. Declare Verbs [29.4.]
 e. Conjecture Verbs [29.5.]
 f. Masquerade Verbs [29.6.]
 g. Orphan Verbs [29.7.]
 h. Captain Verbs [29.8.]
22. Verbs of Perception [30.]
 a. See Verbs [30.1.]
 b. Sight Verbs [30.2.]
 c. Peer Verbs [30.3.]
 d. Stimulus Subject Perception Verbs [30.4.]
23. Psych-Verbs (Verbs of Psychological State) [31.]
 a. Amuse Verbs [31.1.]
 b. Admire Verbs [31.2.]
 c. Marvel Verbs [31.3.]
 d. Appeal Verbs [31.4.]
24. Verbs of Desire [32.]
 a. Want Verbs [32.1.]
 b. Long Verbs [32.2.]
25. Judgment Verbs [33.]
26. Verbs of Assessment [34.]
27. Verbs of Searching [35.]
 a. Hunt Verbs [35.1.]
 b. Search Verbs [35.2.]
 c. Stalk Verbs [35.3.]
 d. Investigate Verbs [35.4.]
 e. Rummage Verbs [35.5.]
 f. Ferret Verbs [35.6.]
28. Verbs of Social Interaction [36.]
 a. Correspond Verbs [36.1.]
 b. Marry Verbs [6.2.]
 c. Meet Verbs [36.3.]
29. Verbs of Communication [37.]
 a. Verbs of Transfer of a Message [37.1.]
 b. Tell [37.2.]
 c. Verbs of Manner of Speaking [37.3.]
 d. Verbs of Instrument of Communication [37.4.]
 e. Talk Verbs [37.5.]
 f. Chitchat Verbs [37.6.]
 g. Say Verbs [37.7.]
 h. Complain Verbs [37.8.] i. Advise Verbs [37.9.]
30. Verbs of Sounds Made by Animals [38.]
31. Verbs of Ingesting [39.]
 a. Eat Verbs [39.1.]
 b. Chew Verbs [39.2.]
 c. Gobble Verbs [39.3.]
 d. Devour Verbs [39.4.]
 e. Dine Verbs [39.5.]
 f. Gorge Verbs [39.6.]

- g. Verbs of Feeding [39.7.]
32. Verbs Involving the Body [40.]
- a. Verbs of Bodily Processes [40.1.]
- i. Hiccup Verbs [40.1.1.]
- ii. Breathe Verbs [40.1.2.]
- iii. Exhale Verbs [40.1.2.]
- b. Verbs of Nonverbal Expression [40.2.]
- c. Verbs of Gestures/Signs Involving Body Parts [40.3.]
- i. Wink Verbs [40.3.1.]
- ii. Crane Verbs [40.3.2.]
- iii. Curtsey Verbs [40.3.3.]
- d. Snooze Verbs [40.4.]
- e. Flinch Verbs [40.5.]
- f. Verbs of Body-Internal States of Existence [40.6.]
- g. Suffocate Verbs [40.7.]
- h. Verbs of Bodily State and Damage to the Body [40.8.]
- i. Pain Verbs [40.8.1.]
- ii. Tingle Verbs [40.8.2.]
- iii. Hurt Verbs [40.8.3.]
- iv. Verbs of Change of Bodily State [40.8.4.]
33. Verbs of Grooming and Bodily Care [41.]
- a. Verbs of Caring for the Whole Body [41.1.]
- i. Dress Verbs [41.1.1.]
- ii. Groom Verbs [41.1.2.]
- b. Verbs of Caring for a Specific Body Part [41.2.]
- i. Floss Verbs [41.2.1.]
- ii. Braid Verbs [41.2.2.]
- c. Verbs of Dressing [41.3.]
- i. Simple Verbs of Dressing [41.3.1.]
- ii. Verbs of Dressing Well [41.3.2.]
- iii. Verbs of Being Dressed [41.3.3.]
34. Verbs of Killing [42.]
- a. Murder Verbs [42.1.]
- b. Poison Verbs [42.2.]
35. Verbs of Emission [43.]
- a. Verbs of Light Emission [43.1.]
- b. Verbs of Sound Emission [43.2.]
- c. Verbs of Smell Emission [43.3.]
- d. Verbs of Substance Emission [43.4.]
36. Destroy Verbs [44.]
37. Verbs of Change of State [45.]
- a. Break Verbs [45.1.]
- b. Bend Verbs [45.2.]
- c. Cooking Verbs [45.3.]
- d. Other Alternating Verbs of Change of State [45.4.]
- e. Verbs of Entity-Specific Change of State [45.5.]
- f. Verbs of Calibratable Changes of State [45.6.]
38. Lodge Verbs [46.]
39. Verbs of Existence [47.]
- a. Exist Verbs [47.1.]
- b. Verbs of Entity-Specific Modes of Being [47.2.]
- c. Verbs of Modes of Being Involving Motion [47.3.]
- d. Verbs of Sound Existence [47.4.]
- e. Verbs of Group Existence [47.5.]
- i. Swarm Verbs Pain Verbs [47.5.1.]
- ii. Herd Verbs Pain Verbs [47.5.2.]
- iii. Bulge Verbs Pain Verbs [47.5.3.]
- f. Verbs of Spatial Configuration [47.6.]
- g. Meander Verbs [47.7.]
- h. Verbs of Contiguous Location [47.8.]
40. Verbs of Appearance, Disappearance, and Occurrence [48.]
- a. Verbs of Appearance [48.1.]
- i. Appear Verbs [48.1.1.]
- ii. Reflexive Verbs of Appearance [48.1.2.]
- b. Verbs of Disappearance [48.2.]
- c. Verbs of Occurrence [48.3.]
41. Verbs of Body-Internal Motion [49.]
42. Verbs of Assuming a Position [50.]
43. Verbs of Motion [51.]
- a. Verbs of Inherently Directed Motion [51.1.]
- b. Leave Verbs [51.2.]
- c. Manner of Motion Verbs [51.3.]
- i. Roll Verbs [51.3.1.]
- ii. Run Verbs [51.3.2.]
- d. Verbs of Motion Using a Vehicle [51.4.]
- i. Verbs That Are Vehicle Names [51.4.1.]
- ii. Verbs That Are Not Vehicle Names [51.4.2.]
- e. Waltz Verbs [51.5.]
- f. Chase Verbs [51.6.]
- g. Accompany Verbs [51.7.]
44. Avoid Verbs [52.]
45. Verbs of Lingering and Rushing [53.]
- a. Verbs of Lingering [53.1.]
- b. Verbs of Rushing [53.2.]
46. Measure Verbs [54.]
- a. Register Verbs [54.1.]
- b. Cost Verbs [54.2.]
- c. Fit Verbs [54.3.]
- d. Price Verbs [54.3.]
- e. Bill Verbs [54.4.]
47. Aspectual Verbs [55.]
- a. Begin Verbs [55.1.]
- b. Complete Verbs [55.2.]
48. Weekend Verbs [56.]
49. Weather Verbs [57.]

2. 3. Levin 1993'ten Sonraki Fiil Sınıflandırma Denemeleri

Levin'in sınıflandırılması kendisinden sonraki çalışmalarda dikkate alınmış, ancak bu konuda başka çalışmalar yapılmaya da devam edilmiştir. Bu durumu örneklemek için farklı bakış açılarıyla oluşturulmuş üç sınıflandırma denemesine bakalım.

Wilson 1995'teki çalışmasında fiilleri sekiz ana başlık altında 17 grupta tasnif etmiştir. Bu sınıflandırmanın ana başlıkları dilbilgisel, alt grupları ise semantik nitelikli terimlerle ifade edilmiştir:

Tablo 9. Joe Wilson'ın Fiil Sınıflandırması (1995)

I. Nominative-Nominative Verbs	
II. Nominative-Locative Verbs	1. Simple verbs of existence
	2. Verbs of living
	3. Verbs of dependence
	4. Verbs of expressing attitudes
III. Nominative-Objective Verbs	1. Verbs of motion
	2. Nominative action verbs
	3. Rhetorical verbs
IV. Nominativ-Syntactic Verbs	1. Seperative verbs
	2. Verbs of containment
	3. Conjunctive verbs
	4. Disjunctive verbs
V. Agentive-Nominative Verbs	
VI. Agentive-Objective Verbs	
VII. Purposive-Nominative Verbs	
VIII. Locative-Nominative Verbs	1. Verbs of possession
	2. Attributive usage

Korhonen ve Briscoe, ortak kaleme aldıkları makalelerinde Levin 1993'teki sınıflandırılmanın geliştirilmesi gerektiğini düşünerek ana başlıkların sayısını 49'dan 57'e çıkarırlar:

Tablo 10. Korhonen & Briscoe'nin Fiil Sınıflandırması (2004: 5)

1. URGE <i>ask, persuade</i>	16. SHIFT <i>resort, return</i>	30. WITHDRAW <i>retreat, retire</i>	44. ALLOW <i>allow, permit</i>
2. FORCE <i>manipulate, pressure</i>	17. ALLOW <i>allow, permit</i>	31. COPE <i>handle, deal</i>	45. EXPLAIN <i>write, read</i>
3. ORDER <i>command, require</i>	18. HELP <i>aid, assist</i>	32. DISCOVER <i>hear, learn</i>	46. LECTURE <i>comment, remark</i>
4. WANT <i>need, want</i>	19. COOPERATE <i>collaborate, work</i>	33. MIX <i>pair, mix</i>	47. SUGGEST <i>propose, recommend</i>
5. TRY <i>attempt, try</i>	20. SUCCEED <i>fail, manage</i>	34. CORRELATE <i>coincide, alternate</i>	48. OCCUR <i>happen, occur</i>
6. WISH <i>hope, expect</i>	21. NEGLECT <i>omit, fail</i>	35. CONSIDER <i>imagine, remember</i>	49. MATTER <i>count, weight</i>
7. ENFORCE <i>impose, risk</i>	22. LIMIT <i>restrict, restrain</i>	36. SEE <i>notice, feel</i>	50. AVOID <i>miss, boycott</i>
8. ALLOW <i>allow, permit</i>	23. APPROVE <i>accept, object</i>	37. LOVE <i>like, hate</i>	51. HESITATE <i>loiter, hesitate</i>
9. ADMIT <i>include, welcome</i>	24. ENQUIRE <i>ask, consult</i>	38. FOCUS <i>focus, concentrate</i>	52. BEGIN <i>continue, resume</i>
10. CONSUME <i>spend, waste</i>	25. CONFESS <i>acknowledge, reveal</i>	39. CARE <i>mind, worry</i>	53. STOP <i>terminate, finish</i>
11. PAY <i>pay, spend</i>	26. INDICATE <i>demonstrate, imply</i>	40. DISCUSS <i>debate, argue</i>	54. NEGLECT <i>overlook, neglect</i>
12. FORBID <i>prohibit, ban</i>	27. DEDICATE <i>devote, commit</i>	41. BATTLE <i>fight, communicate</i>	55. CHARGE <i>commit, charge</i>
13. REFRAIN <i>abstain, refrain</i>	28. FREE <i>cure, relieve</i>	42. SETTLE <i>agree, contract</i>	56. REACH <i>arrive, hit</i>
14. RELY <i>bet, count</i>	29. SUSPECT <i>accuse, condemn</i>	43. SHOW <i>demonstrate, quote</i>	57. ADOPT <i>assume, adopt</i>
15. CONVERT <i>convert, switch</i>			

LEVIN 1993 ile KORHONEN-BRISCOE arasında kıyaslama yapıldığında ilkinde, ikinci alt kollara uzanan kapsayıcı bir yöntem kullanıldığı ve daha ayrıntılı bir sınıflandırma yapıldığı; ikincisinde ise sayıca daha fazla ana sınıf bulunmasına rağmen daha sade bir yöntem uygulandığı izlenimi oluşmaktadır.

Son olarak genel ve basit bir tasnif olması bakımından Biber ve arkadaşlarının 2004'teki çalışmalarında yer verdikleri kısa tasnifi verelim:

Tablo 11. Biber vd.'nin Fiilleri Tematik Bakımdan Sınıflandırma Denemeleri (2004: 106-109)

1. Activity verbs
2. Communication verbs
3. Mental verbs
4. Causative verbs
5. Verbs of occurrence
6. Verbs of existence or relationship
7. Verbs of aspect

2.4. Türk Dilinde Fiilleri Semantik Sınıflandırma Çalışmaları

Türk dilinin tarihî metinlerinde kelimelerin tematik sınıflandırılmalarından söz edilmeye başlanması Memlûk dönemi Kıpçak sözlüklerinden önceye gitmez. Memlûk Kıpçakçasına ait sözlüklerdeki sınıflandırmalar isim temellidir. Bunun dışında, Türkçenin tarihi metinleriyle ilgili bazı çalışmalarda, döneme yönelik tematik sınıflandırma denemeleri yapılmıştır. Bu sınıflandırmalar eldeki veri malzemesine bağlı olarak oluşturulmuş söz varlığı temelinde yapılmış olup, bir dönemin tüm söz varlığını içermezler. Yine de bir örnek olması bakımından Eski Türkçe döneminin üç aşamasıyla ilgili olarak Tablo 12, 13 ve 14'teki sınıflandırmalar dikkate değerdir.

Şirin, eski Türk runik yazısıyla yazılmış metinlerdeki söz varlığını konularına göre tasnif ettiği çalışmasının fiiller bölümünde, veritabanındaki tüm fiilleri 23 ana başlık altında sınıflandırmış olup hemen hemen her anabaşlığı *kılış* ve *oluş* fiilleri şeklinde alt başlıklara ayırmıştır. Türkiye'de fiil tasnifini kapsamlı bir şekilde uygulayan Şirin'in bu tasnifi, ilk denemeler arasında sayılabilir³.

Tablo 12. Şirin'in Fiil Sınıflandırması

Şirin 2009 ve 2016	
1. Temel Kılış, Oluş, Durum Fiilleri	14. Kalkınma
1.1. Oluş Fiilleri	14.1. Oluş Fiilleri
1.2. Kılış Fiilleri	14.2. Kılış Fiilleri
2. Fiziksel Gereksinim (Acıkma, Yeme, İçme, Doyma, Uyuma, Uyanma) Fiilleri	15. Ad, Unvan
2.1. Oluş Fiilleri	15.1. Oluş Fiilleri
2.2. Kılış Fiilleri	15.2. Kılış Fiilleri
3. İnsan ve Bedeni (Doğum, Yaşayış, Ölüm, Hastalık, Yaralanma, Sakatlanma)	16. Kıtık
3.1. Oluş Fiilleri	16.1. Oluş Fiilleri
3.2. Kılış Fiilleri	17. Yasa, Ceza
4. Duygu, Zihin Fiilleri	18. Sanat
4.1. Duygular (Ruhsal Durum)	18.1. Resim, Bezeme
4.1.1. Oluş Fiilleri	18.1.1. Kılış Fiilleri
4.1.2. Kılış Fiilleri	18.2. Heykel
4.2. Akıl, Zihin	18.2.1. Kılış Fiilleri
	18.3. Yapı, Konut, Mimari

³ Prof. Dr. Mustafa Öner'in Ege Üniversitesi'nde 2010-2011 yıllarında yaptırdığı üç yüksek lisans ve bir doktora tezi tematik çalışmalar arasında sayılsa da bu çalışmaların hiç birinde fiil sınıflandırması yapılmamıştır. Türkmen (Çakmak 2010), Karakalpak (Demirhan 2011) ve Karaçay-Balkar (Yurdakul 2011) lehçeleri üzerine 'konu çözümlenmeli söz varlığı' başlığıyla hazırlanan üç yüksek lisans tezinde 'fiiller' başlığı bulunmamakta, Başkurt Türkçesinin Söz Varlığı (Özşahin 2011) adını taşıyan doktora tezinde ise yaklaşık 560 sayfa tutan 'eylemler' başlığı altında alfabetik fiil listesi verilmektedir.

4.2.1. Oluş Fiilleri	18.3.1. Kılış Fiilleri
4.2.2. Kılış Fiilleri	18.4. Yazı, Yazıt
5. Devlet	18.4.1. Kılış Fiilleri
5.1. Devlet Kurma, Devletleşme	19. Kozmogoni, Din, İnanç
5.1.1. Oluş Fiilleri	19.1. Oluş Fiilleri
5.1.2. Kılış Fiilleri	19.2. Kılış Fiilleri
5.2. Devlet Düzeninin Bozulması	20. Doğa, Meteoroloji, Hava
5.2.1. Oluş Fiilleri	20.1. Oluş Fiilleri
5.2.2. Kılış Fiilleri	21. Hayvanlar
6. Politika, Diplomasi	21.1. At Binme
6.1. Oluş Fiilleri	21.1.1. Oluş Fiilleri
6.2. Kılış Fiilleri	21.1.2. Kılış Fiilleri
7. Askerlik, Savaş, Kahramanlık	21.2. Telefata, Yararlanma
7.1. Oluş Fiilleri	21.2.1. Oluş Fiilleri
7.2. Kılış Fiilleri	21.2.2. Kılış Fiilleri
8. Yerleşim, Yurt Tutma	21.3. Hayvan Yetiştirme
8.1. Oluş-Kılış Fiilleri	21.3.1. Kılış Fiilleri
9. Etkileşim, İletişim	21.4. Hayvan Sesleri
9.1. Oluş Fiilleri	21.4.1. Oluş Fiilleri
9.2. Kılış Fiilleri	22. Yardımcı Fiiller
10. Avcılık	22.1. Adla Birleşik Fiil Yapan Yardımcı Fiiller
10.1. Kılış Fiilleri	22.2. Fiille Birleşik Fiil Yapan Yardımcı Fiiller
11. Evlilik	22.1. Ana Yardımcı Fiil
11.1. Oluş Fiilleri	23. Konusal Alanı Belirlenemeyenler
11.2. Kılış Fiilleri	
12. Cenaze	
12.1. Oluş Fiilleri	
12.2. Kılış Fiilleri	
13. İş, Hizmet	
13.1. Oluş Fiilleri	
13.2. Kılış Fiilleri	

Zieme, Berliner Turfantexte serisinin 18. cildinde Eski Uygurca bir metin olan Altun Yaruk metninin giriş ve I. bölümlerini yayına hazırlamış ve çalışmanın sonunda bulunan *Terminologischer Index* bölümünde eserin sözvarlığını tematik sınıflandırmaya kısmen tabi tutmuştur. 10 ana başlıkta sınıflandırılan kelimelerin yalnızca son ana başlığında fiiller bulunmaktadır⁴.

Tablo 13. Zieme'nin BTT 18'deki Fiilleri Tematik Bakımdan Sınıflandırma Denemesi (Terminologischer Index: 197-230)

⁴ Bu ve bundan sonraki tasniflerde gri renkte yazılmış kısımlar, o başlıklarda fiil verisi bulunmadığını göstermektedir. Bu renklendirme tarafımızdan yapılmış olup orijinal kaynaklarda bulunmamaktadır (HY).

1. Buddha: Begriffe, Namen und Epitheta
2. Bodhisattva: Begriffe, Namen und Epitheta
3. Mythische Wesen
4. Personen, Namen und Epitheta
5. Orte: Begriffe, Namen, Epitheta, Sprachen
6. Daten und Zeitbegriffe
7. Flora
8. Fauna
9. Kult- und andere Objekte, Farben

10. Dogmatische und andere Termini: *aç-, adir-, amiriyur-, aqla-, aya- ayirila-, avir-, bişrun-, biti-, bitit-, boşyun-, bös-, irinçkä- tsuyurka-, käl- bar-, köngül örit-, körkit-, köşit-, nomlayu yarliqa-, oqi-, oqit-, oyna- yirila-, oşyur-, öç- alqin-, ögit-, ökün-, ölür-, qatiylan-, qotur-, qoturt-, qut qol-, qut qolun-, qutyar-, qutrul-, saqin-, sāmāklā-, si- buz-, sizin- kädgir-, tanuqla-, tapin- udun-, tarqar-, täğşür-, tiril-, toqi-, tsuyurqa-, tuyun-, uq- bil-, yarat-, yoqad-, yori-*

Karahanlıcanın önemli eserleri arasında yer alan Dîvânü Lügâti't-Türk'ün İngilizce neşrini yapan Dankoff-Kelly, eserin üçüncü cildinde tematik bir sınıflandırma denemesinde bulunur. 10 ana başlık altında yapılan sınıflandırma da bazı ana ve alt başlıklarda fiil verisi bulunmamaktadır.

Tablo 14. Dankoff-Kelly'nin DLT'deki Fiilleri Tematik Bakımdan Sınıflandırma Denemesi (246-274)

I. Nature

- I.1. Astronomy: *tuy-, sawul-, qiyil-, bat-, orna-, äwlan-, eril-, tutun-*
- I.2. Weather: *örtül-, tun-, tur-, örlän-, boynaqlan-, soyul-, kökrä-, kürlän-, manraş-, yay-, tin-, quzyir-, siñila-, äs-, qop-, qap-*
- I.3. Time: *qal-, ärt-, qiyil-, tawrat-, ew-, tärlä-, kēç-, uzat-*
- I.4. Light and Dark: *siz-, yaru-, yaldri-, yoldri-, yaşna-, köşi-, örtän-*
- I.5. Land Features: *tozar-, töy-, toprat-, oyul-*
- I.6. Mountain and Valley
- I.7. Road
- I.8. Water, Wet and Dry, etc.: *bür-, yelpit-, bürkür-, butaqan-, kölä-, çoqra-, qayin-/qayna-, qār-, köşär-, taş-, äş-, aq-, çayila-, müñräş-, tam-, sarq-, tamçur-, saçil-, bürkür-, qom-, sawrul-, ärkäklän-, qōq-, siñiş-, suyul-, siñ-, iç-, qurı-, kăpi-, suyul-,*
- I.8a. Excavation and Irrigation: *qaşla-, tamūla-, böğüş-*
- I.9. Fire: *köy-, tutun-, yal-, saçra-, yan-, öç-, uđin-*
- I.9a. Lighting a Fire, Smelting, Scalding: *tamtur-, yaqtur-, çaq-, çöktür-, quyqala-, üt-, üti-*
- I.9b. Lamp
- I.10. Metals and Metalworking, Minerals, Precious Stones, Dyes

II. Animals and Plants

- II.1. Life and Death: *tiril-, yaşa-, öl-, öç-, büt-, büd-, toñ-, qāğ-, özäl-*
- II.2. Animals
 - II.2a. Animal Names
 - II.2b. Animal Characteristics: *küglä-, yaşla-*
 - II.2c. Animal Color and Marking
 - II.2d. Animal Infirmary
 - II.2e. Animal Habitat
- II.3. Anatomy (Animal and Human)
 - II.3a. Body, Skin, Flesh, Hair
 - II.3b. Parts of the Body
 - II.3c. Internal Organs and Fluids
 - II.3d. Animal Products and Excretions: *sığ-, qaşan-, siç-, çişä-, siri-, qarāla-*
- II.4. Plants

II.4a. Plants

- II.4b. Trees or Shrubs
- II.4c. Plant Parts: *bürlän-*
- II.4d. Fruits
- II.4e. Seed, Grain; Cereals: *içlän-, başlan-*

III. Daily Life

- III.1. Agriculture: *süçit-, tari-, axtar-, sabanla-, äk-, tik-, ör-, ota-, äs-, äwūs-, sawur-, çilat-, älgä-*
- III.2. Viticulture
- III.3. Food
 - III.3a. Dishes
 - III.3b. Meat, Fat, Bone: *māñilä-*
 - III.3c. Food Preparation: *yüz-, kädgir-, täw-, taqtur-, biş-, çawla-, ol-, söğül-, körplä-, bula-, qayur-, tañiz-, isrin-, särmät-*
 - III.3d. Noodles
 - III.3e. Bread, Pastry
 - III.3f. Bread Preparation: *yoyur-, yaptur-*
 - III.3g. Condiment, Seasoning: *man-,*
 - III.3h. Milk Products: *qorlan-, bayirlan-, qoyul-, uğiş-, biş-*
 - III.3i. Dried Fruit
 - III.3j. Beverages, Liquids: *yewil-*
 - III.3k. Animal Food
- III.4. Containers
- III.5. Habitat
 - III.5a. Construction, Part of House: *çap-, suwa-*
 - III.5b. Tent
 - III.5c. Canopy, Pavillion
 - III.5d. Household Items
 - III.5e. Grave, Tomb
 - III.5f. Stable, etc.
- III.6. Cloth, Fabrics: *basiş-*
 - III.6a. Carding, Twisting Yarn: *titiş-, qattur-, tawrat-, yörgät-*
 - III.6b. Spinning: *ägir-, tolga-*
 - III.6c. Weaving: *yügür-*
 - III.6d. Dyeing: *bođu-*
 - III.6e. Sewing: *tik-, sap-, yēđ-, qaşu-, täwçi-, münä-, küpi-*
- III.7. Leather, Tanning: *soy-, suçul-, qirtişla-, yumşat-, siğir-, yağla-*

- III.8. Dress, Ornament: *kāḡd-, yaxsin-, man-, saru-, sarla-, urun-, bürün-, soyul-, suçul-, topul-, tart-, sitya-*
- III.8a. Garments: *iştonlan-*
- III.8b. Accessories
- III.8c. Shoes
- III.8d. Head Cover
- III.8e. Hair Style: *tara-, õr-*
- III.8f. Ornament, Decoration: *bāzān-, qozan-, qondur-, tiz-, saşur-, bāzā-*
- III.9. Travel, Transport, Riding: *köç-, qōn-, tarmaqlan-*
- III.9a. Riding Gear
- III.9b. Boat
- III.10. Competing, Fighting, Hunting
- III.10a. Competition and Games: *öçäş-, utuş-, altunlaş-, atlaş-, äwläş-, ümläş-, kögürçgünläş-, qizlaş-, tawışyanlaş-, yariqlaş-, ut-, yāñ-, qaltur-, oqtaş-, çäkläş-, sorpla-, tal-, çaliş-, küräş-, bayda-, saliş-*
- III.10b. Disagreement and Fighting: *turuş-, utruş-, çaq-, kikçür-, tütür-, üşkür-, tütüş-, irtäş-, çalpaş-, sawaş-, qariş-, tiräş-, salimlaş-, üstär-, ölütlä-, uruş-, ätläş-, küräş-, qaçruş-, toqış-*
- III.10c. Troops and Tactics: *toñāla-, köç-, qomit-, yūli-, üpläş-, sülä-, bas-, çärmät-, aq-, sekirt-, täprät-, kämiş-, sünüş-, si-, sanç-, aç-, yol kār-, yelimplä-, bögürlä-, bulna-, ilin-, yul-, boşat-*
- III.10d. Weapons and Armor
- III.10e. Archery: *üştür-, yüglät-, çäwür-, siñirlä-, qur-, yas-, at-*
- III.10f. The Hunt: *sürgilä-, täzit-, tut-, bas-, boḡu-*
- III.10g. Trap, etc.: *andi-*
- III.11. Property and Economy: *qur-, yow-*
- III.11a. Coin
- III.11b. Trade: *taw-, tawış-, al-, sat-, sal-*
- III.11c. Hire, Earnings: *qis-*
- III.11d. Debts, Loans: *sürüş-, tān-, ötä-, büt-, bütür-, üzlüş-, satyaş-, seştur-, bër-, älig tut-*
- III.11e. Inheritance: *yariş-*
- III.11f. Stealing and Plundering: *alsiq-, bozul-, çopart-, qiril-, soyuq-, soysuq-, qap-, qun-, küçä-, üplä-, qaraqpla-*
- III.12. Sickness, Infirmary: *yuq-, siz-, isit-,*
- III.12a. Stomach Ailments, Poisons: *çärlät-, ayru-, toḡyur-, turul-, bük-, olin-, yarsi-, yër-, köñül bulyan-, tolyar-, yalq-, çiwşa-*
- III.12b. Colds, Stuffiness: *tunçuq-*
- III.12c. Infirmary: *boşyun-, qurul-, qisin-, azi-, üzit-, kirlän-, üşär-, çärlän-*
- III.12d. Head and Skin Infirmary: *isirgän-, sögnä-, qoq-*
- III.12e. Wound, Sore: *bärt-, tärsin-, qazi-, yaq-, tögnä-, büt-, yenät-, eliq-, qapar-, turuq-, yüz-, bārgälän-, bürkür-, yuşul-, bayirlan-*
- III.12f. Treatment, Medicine: *ota-, säwrä-, yarpāt-, oñul-, yorit-,*
- III.13. Sex, Reproduction (Human and Animal): *üglän-, sürüş-, iliş-, uçruş-, qapaqla-, qiza-, si-, qawuş-, sik-, qatıl-, qil-, bas-, kötlä-, küçä-, yoza-, alin-, kötür-, tölä-, iglän-, qurtul-, tuy-, yeni-, kiçin-*
- IV. Society
- IV.1. Kinship
- IV.1a. Lineage

- IV.1b. Marriage, Divorce: *qoluş-, ärlän-, al-, üzlüş-, boşu-, boşan-, başin yul-*
- IV.1c. Kin Groups
- IV.2. The Ages of Man: *yetsik-, qari-*
- IV.3. Personal and Social Status: *tüplän-, qiril-*
- IV.3a. Men's Names
- IV.4. Slaves and Servants: *yulun-*
- IV.4a. Slaves' Names
- IV.5. Nobility, Ranks, Titles
- IV.5a. Honorific Names
- IV.6. The Court, Royal and State Affairs
- IV.7. Law, Justice: *tägiş-, bütrüş-, qizil-, yazuqla-, qina-, qistur-, sür-, tikülä-, üqa al-, älig tut-*
- IV.8. Gifts, Guests: *bayışla-, tüzgür-*
- IV.9. Messengers, Guides
- IV.10. Obedience and Service, Disobedience and Rebellion: *tap-, ötün-, boyun su-, içik-, içkin-, ala bol-, tet-, aruqlan-, igä-, osnar-, öznä-, boxsa-, boşlaylan-, boyna-, çantur-, kånran-, mayış-, qatna-, qatrun-, soñra-, suç qil-, tünüş-, kön-*
- IV.11. Agreement, Peace and Quiet: *ikläş-, tüzül-, arāla-*
- IV.12. Help and Friendship: *yalwar-, boluş-, sayin-, yow-/yöw-, qur- yow-, yayūq ula-, kökläş-*
- IV.13. Work, Skill: *yişil-, işil-, ögrän-, ögrät-*
- IV.14. City, etc.
- V. Spiritual Life
- V.1. Sign, Name, etc.: *yüzlän-*
- V.2. Speech: *kāw-, ay, te-, sözlä-, somli-, ötgün-, sänlät-, sizlät-, qol-, sor-, tiliq-, tapuz-, suwşa-, şuwşa-, yasta-, yasıla-, qapart-, batur-, kizlät-, yapur-, yaşruş-, yanra-, qiy-, yarat-, yala-, kön-, bütüş-, tanu-, tutuz-, buyur-, yan-, ög-, alqa-, qarğa-, arqa-, sök-, äwzä-, içgär-, yonça-*
- V.3. Reading and Writing: *oqi-, yumşat-, sekrit-, biti-, yaz-, çäk-, köçür-, yul-, yottur-, tür-*
- V.4. Poetry and Music: *tiz-, böḡi-*
- V.5. Religion: *tilä-, törüt-, yarat-, iḡ-, tap-, yükün-, ötä-, büt-, kertgün-, yun-*
- V.5a. Fortune
- V.5b. Devils, etc.: *qap-, arwa-, suwşa-, eliq-*
- V.5c. Divination
- V.5d. Marvelous minerals, plants, animals
- VI. Human Characteristics
- VI.1. Physical Qualities: *burqur-, burqit-, soriş-, kirpilän-, tumluylan-*
- VI.2. Mental Qualities: *bil-, oḡyar-, ö-, uq-, uquş-, usla-, aḡir-, anla-, tuysuq-, tētil-, yewil-, oḡun-, aḡil-, sayin-, üşkür-, unit-, küymän-, yopa-, boyba-, borba-, añ-, somli-, tuy-*
- VI.3. Moral Qualities: *saypa-, qisin-, qisirqin-, qorin-, özütlä-, erin-, yerit-, siñarla-, ötä-, küwän-, qutur-, artur-, orile-, yalwar-, yaramsin-, tilkülän-, yumşaqqlan-, yuwqalan-, yopila-, yow-, anḡi-, ösüglä-, ügri-, ayirla-, uluyla-, äḡläş-, turqiyilan-, basin-, boyin kār-, äymän-, utan-, uyal-, turqin-, yaçan-*
- VI.4. Emotional Qualities
- VI.4a. Desire, Love, Hope, etc.: *qol-, küsä-, tilä-, aşuq-, östik-, qomi-, özäl-, säw-, um-, tünül-, siy-, siñ-, yay-, yayil-, yayqal-, sawul-, uyra-, säşin-*
- VI.4b. Contentment: *una-, äwriş-, awin-*
- VI.4c. Joy, High Spirits: *qaniş-, yaru-, yaşu-, qutur-, kürs-, yuwqat-, yuwqalan-, bāyup mājilä-, oxşa-, siqa-, öp-, quç-, qutruş-, oyna-*

- VI.4d. Companionship and Loneliness: *awin-, ēr-, erin-, olin-*
- VI.4e. Compassion: *äg-, ägil-, ämit- qay-, qawdin-, tartin-*
- VI.4f. Sorrow, Worry: *eril- saril-, tumli-*
- VI.4g. Regret: *äsirgä-, oxsin-, ökün-*
- VI.4h. Fear: *qorq-, ürk-*
- VI.4i. Anger, Abuse, etc.: *bulyan-, tälgän-, buš-, bürgälän-, küs-, qaqi-, qawči-, eril- saril-, tañiz-, tärsin-, tumlit-, öč-, čandiš-, alwir-, yēr-, tiliq-, qičur-, tapāla-, ilän-, talq-, qirya-, sar-, sōk-*
- VI.5. Effort, Hardship, Suffering: *qilin-, qatıylan-, qudur-, özäl-, ötä-, äwrüş-, qurtul-, sär-, sina-, ämgä-, ötä-*
- VI.6. Capability, Courage: *tiyra-, tawra-, yüräklän-, yawri-, tetrül-, čülük-, käw-*
- VI.7. Purity, Cleanliness: *bulya-*
- VI.8. Washing, Hygiene: *ari-, süz-, särmä-, suqun-, suwda kirin-, yun-, soyun-, arin-, yüli-, yiplä-, yu-, čal-*
- VI.9. Bodily Reactions and Functions: *ači-, tit-, yal-, ayri-, sizla-, qama-, üši-, töz-, böz-, titräš-, qasna-, ürpär-, ürpäš-, ärkäklän-, silkin-, tü ay-, yigrän-, isrin- yiyiril-, ämri-, kiči-, qaši-, qičila-, kölün-, enčik-*
- VI.9a. Eating, Digestion, etc.: *ölä-, töz-, töğ-, us-, suwsa-, qän-, ye-, yut-, siñir-, yalya-, yalwa-, kämür-, käw-, käwšä-, tikiš-, ič-, öp-, sümür-, äm-, sör-, qar-, tügöl-, boylun-, kegir-, qus-, oqi-, köñül bulyan-, yan-, osur-, ičyin-, burit-, iyin-, özi bošu-, qarin ö-, sič-*
- VI.9b. Spitting, Laughing, Crying, etc.: *süğ-, suyur-, yarla-, yeriš-, kül-, qatıyur-, tin-, äsnä-, kārıl-, yaqur-, uluy tin-, ür-, asur-, yiyila-, iyla-, čarla-, sixta-, suwlan-, sawruq-, sawrul-, čilan-, tärlän-, tüwšä-, qani-, tamur-, örün-*
- VII. Activities; Miscellaneous Actions
- VII.1. Bodily Movements: *tiy-, töñit-, yükün-, uwun-, täwin-, qars qars aya yap-, suyli-, kösül-, boq-, sarq-, üyük-, čiz-, kölä-, ayna-, möñ-, sapi-, sapit-, sürč-, tuwir-, yaprit-, egä-, qariš-, süs-, čoqmaqlan-, silkin-, yeriš- (?)*
- VII.2. Motion and Rest: *täprä-, titräš-, täwšin-, ügri-, irya-, silk-, tart-, siyza-, yuw-, säril-, sidril-, tay-, sarñula-, talpin-, yelwir-, sekri-, suči-, suči- buqra-, tapri-, bälñlä-, qali-, kädgir-, quy-, tur-, ay-, qop-, ör-, mün-, atlan-, en-, il-, tüš-, qon-, bük-, čök-, sōk-, sōkä oltur-, tizla-, oltur-, qal-, yat-, ämgä är-, tin-, öglän-, aruqla-, yat-, qamil-, bbela-, uđi-, aruqla-, uxša-, tunčuq-*
- VII.3. Locomotion: *yori-, yügür-, itil-, itlin-, itin-, tikrä-, yarpāt-, yarman-, ayiš-, atlan-, äš-, yel-, yort-, qanatlan-, uč-, qop-, täñ-, čoq-, qon-, tümilä-, yow-*
- VII.3a. Going, etc.: *bar-, ön-, kön-, öndür-, köč-, uyra-, başlan-, ket-, čärtil-, käl-, tägin-, kir-, süñ-, čiq-, tašiq-, käč-, äš-, ärt-, yaq-, yaqu-, qiš-, toyr-, öz-, yet-, kürä-, qač-, täz-, kät-, täzgin-, tašla-, yan-, tön-*
- VII.3b. Swimming, etc.: *čap-, yüz-, čom-, čöm-*
- VII.4. Send, Drive: *id-, su-, sür-, qōw-, başlan-, yelpit-*
- VII.5. Throw, Shoot: *at-, kämiš-, sal-*
- VII.6. Give, Take, Put, Make: *bēr-, sun-, al-, tut-, ur-, tapčur-, suq-, suyli-, tiqin-, elät-, qōğ-, čärt-, tik-, turıyur-, yap-, törüt-, yarat-, törü-, büt-, tüy-*
- VII.7. Growe, Make Right, Ruin: *bädüt-, igit-, ulıyat-, öglän-, ätik-, ön-, büt-, yulqiš-, ēt-, ētil-, äğlä-, ädgär-, oña-, törüt-, yarat-, yara-, siy-, arta-, irpä-, iri-, opra-, ye-, yiq-, sōk-*
- VII.8. Take Care, Prepare: *bäklä-, qori-, aya-, köğöz-, küğ-, saqin-, saqlan-, baqin-, kēñä-, täñlän-, ädgärmä-, anu-, urul-, yaran-*
- VII.9. Tie, Put Together, Take Apart: *tüg-, čig-, čiy-, ba-, taq-, tañ-, bayla-, bäküt-, boylat-, qa-, tuša-, kiša-, belä-, yaz-, yas-, säš-, säšü-, yör-, bošat-, qur-, yapurt-, sap-, ula-, qoš-, čat-, täli-, bür-, tür-, sōküš-*
- VII.9a. Rope, etc.
- VII.10. Confine, Restrain: *uy-, tiq-, qawur-, qis-, siq-, yigtür-, tiğ-, yiy-, tiğlin-, turun-, bäklät-, siyin-*
- VII.11. Gather, Disperse: *irk-, tēr-, yiy-, yumurla-, yomit-, yomdar-, böğ-, čuyulan-, qur-, yumurlan-, yewil-, yiyliš-, ük-, yiy-, aqliš-, äw-, üš-, ađir-, ülä-, tär-, tär-, tara-, toldra-, yađil-, yasil-, ttarašla-, boynaqlan-, soyul-, sač-, sawur-, äk-, tergäš-, yarsiq-*
- VII.12. Violence: *ur-, toqi-, bös-, qam-, čap-, čal-, qasiyla-, başra qaq-, taltur-, taldur-, talqil-, it-, sačit-, samsit-, satya-, tasya-, täp-, boy-, tildür-, čatıla-, isir-, il-, egäš-, tik- soq-, yügrüş-, qawči-, čapit-, talq-, yunčit-*
- VII.13. Trample, etc.: *irklä-, iklä-, čiryru-, qonur-, yämür-, boz-, sōk-*
- VII.14. Penetrate, Hole: *öt-, üñ-, üš-, täl-, oyul-, topul-, sōk-, ēr-*
- VII.15. Cut: *käs-, bič-, üz-, toyra-, otur-, qirq-, yuñla-, til-, yon-, tomur-, qiy-, ör-, ota-, ariyla-, buyra-, kärt-, öy-*
- VII.15a. Cutting Instrument
- VII.16. Scrape, Scratch, Spread, etc.: *qir-, qaz-, tarma-, ez-, ēz-, ezit-, enä-, süpür-, yamla-, küri-, sidriš-, üyük-, yulq-, ašyin-, sürt-, türt-, yuqul-, yuqtur-, yäğ-, töšä-, yōğ-*
- VII.17. Split, Break, Crush: *yar-, yer-, aryula-, ađiš-, bögsül-, buđuš-, atil-, čališ-, käšliš-, oyrur-, täsil-, toyrul-, yeriš-, yazil-, si-, čärt-, ir-, soq-, töğ-, yänč-, uw-*
- VII.18. Stretch: *äs-, čöz-, kār-, tart-*
- VII.19. Tear: *tit-, yirt-*
- VII.20. Pour: *äš-, yuš-/yüş-, quy-, qutur-, tök-*
- VII.21. Pick: *äwdi-, közä-, iskä-, mäñdä-, qira yul-, yultur-, soq-, ariyla-, ađir-, üđür-*
- VII.22. Turn, Surround: *axtar-, sabanla-, täzgin-, ulin-, äwür-, äwür- täwür-, töñdär-, čaqlan-, tetrül-, tälmir-, yañqur-, qaytar-, čäwür-, ulin- tolyan-, qadir-, sarin-, sarmal-, talqiš-, yörgä-, čärmä-*
- VII.23. Hit, Miss: *täg-, qirčal-, yañil-, yaz-, qirča-, yastal-*
- VII.24. Show Way, Stray: *imlä-, sal-, başla- yēt-, yōlqa köndgär-, äz-, yit-*
- VII.25. Mix, Confuse: *qat-, qar-, yamraš-, yeñšür-, biš-, bulya-, közä-, yay-, borbaš-, boymaš-, sarmaš-, täwšä-*
- VII.26. Seak, Find: *yitür-, irtä-, istä-, tilä-, kāräklä-, üšä-, tüplä-, yin-, suyrut-, suyli-, qarwa-, sör-, yöl sidril-, torpla-, tušlat-, bul-, tap-*
- VII.27. Follow: *eğär-, uđula-, soñda-*
- VII.28. Cover, Hide: *tu-, tuntur-, ört-, äšü-, opi-, kizlä-, köši-, yaš-, tiy-, süñ-, köli-, köm-*
- VII.29. Attach: *äš-, salin-, siril-, yaprul-, yapčun-*
- VII.29a. Glue, etc.
- VII.30. Carry: *yüğ-, kötür-, tašu-*
- VII.31. Support, Reliance: *baša-, taya-, tirä-, yölä-, yasta-, igäš-, inan-, išän-*
- VII.31a. Support, Platform

- VII.31b. Stick, Rod
 VII.32. Open, Close: *aç-, çäk-, qana-, yap-, bəklä-*
 VII.33. Begin, End: *başla-, törçi-, tükä-, säwrä-, tin-*
 VIII. The Senses
 VIII.1. Vision: *kör-, körün-, tuş-, baq-, tetrü baq-, tünüş-, közät-, yimlä-, bəğ-, qıñır baq-, alart-, ürpäş-, üşär-, öläşä-, qama-, qarıq-, yaşıq-, yaşāñur-, başı täzgi-, tänri-, yañşat-, yüm-, ilär-, saqi-*
 VIII.1a. Color: *oñ- oñuq-, qus-, āγ-, yoriş-*
 VIII.2. Hearing: *eşit-, tiñla-, tuy-*
 VIII.2a. Sounds and Noises: *kökrä-, kürlän-, mañraş-, çayıla-, müñräs-, çaxşa-, küldrä-, çinra-, toqi-, tikrä-, tikilä-, ciwila-, çiqra-, çikrä-, qaqrat-, qaldra-*
 VIII.2b. Animal Voices: *bälä-, kişnä-, oqra-, añıla-, birqır-, müñrä-, kökrä-, bāqır-, iñra-, bozla-, kökrä-, çarla-, çoyla-, uli-, ür-, kār-, çañıla-, siñıla-, qasna-, muyāv-, üşküür-, öt-, satüla-, sayra-*
 VIII.2c. Loud Talk, etc.: *çal-, çaq-, suwsä-, yumşat-, mun-, sanri-, sayra-, yañşat-, satüla-, sar-, çañıla-, kəñrān-, uli-, mañra-, çoyıla-, çayriş-, kökräş-, ündä-, üşküür-, siqır-*
 VIII.3. Smell: *yığ-, bur-, kəñirsı-, qoq-, tinçi-, sasi-*
 VIII.4. Taste: *tati-*
 VIII.5. Touch: *yaq-, siqa-, suqi-*
 VIII.5a. Warmth and Cold: *yeñşür-, üşi-, soyı-*
 IX. Abstractions; Miscellaneous Relationships
 IX.1. General Concepts: *är-, bol-, qıl-, ēt-*
 IX.2. Similarity, Difference: *māñzä-, oxşa-, ösnä-*
 IX.3. Number: *sa-*
 IX.4. Part, Piece
 IX.5. Group

- IX.5a. Group of People
 IX.6. Distance: *təñlä-*
 IX.7. Weight: *təñlä-, tart-*
 IX.8. Amount: *üklit-, uylit-, art-, üğrā-, ägsü-, alq-, säğrā-*
 IX.9. Size
 IX.10. Direction: *təñrā tüş-, öñrā yat-*
 IX.11. Shape
 IX.11a. Sharp, Sharpen, etc.: *subi-, süwrit-, tiγ-, kik-, bilä-, yanu-*
 IX.12. Texture, Wear, etc.: *yapur-, biş-, mayıl-, ärü-, sız-, yiyiril-, soluş-, topra-, ol-*
 IX.13. Good, Beauty, Ease
 X. Particle
 X.1. Onomatopoeia
 X.2. Animal Calls
 X.3. Animal Sounds
 X.4. Interjections
 X.5. Emphatics
 X.6. Vocatives
 X.7. Interrogatives
 X.8. Pronouns and Copulas
 X.9. Suffixes
 X.10. Grammatical Words
 X.11. Relational Terms
 X.12. Existential Terms
 X.13. Positive and Negative Response
 X.14. Time
 X.15. Miscellaneous
 X.16. Insults, Words of Abuse

22-23 Ekim 1993 tarihlerinde Ankara’da yapılan *Türk Gramerinin Sorunları Toplantısı*, bu konuda bir dönüm noktası olsa gerektir. Nitekim, o zamana kadar gelenek oluşturan yapı, çatı, içerik vb. temelli sınıflandırmalardan farklı olarak N. Hacıeminoğlu ve S. Barutçu Özönder’in ayrı ayrı yaptığı semantik esaslı sınıflandırmalar alışılmışın dışındadır. N. Hacıeminoğlu, fiilleri muhtevalarına göre sınıflandırırken, *hareket, iş ve oluş* şeklinde bilinen fiillere, *tavır* bildiren fiilleri de ilave etmiş; S. Barutçu Özönder ise *Tatarskaya Grammatika* isimli eserdeki fiil tasnifinden bahsetmiştir. Bu tarz bir sınıflandırma Türkiye Türkolojisi için yenilik sayılsa da, aslında gerek Avrupalı gerekse Rus dilbilimciler arasında bilinmekteydi. Bu husus, Rus dilbilim çevresinde yetişmiş Orta Asyalı Türkologların çalışmalarından da anlaşılmaktadır. Sözelimi Türkmen dilbilimcilerden S. Arnazarov ile B. Sarı - N. Güder farklı sayıda sınıflar belirlemişlerdir. Arnazarov, Türkmen ve Türkiye Türkçesinin ortak fiillerinin oluşturduğu leksika-semantik grupları yediye ayırmış; Sarı-Güder ise Türkmençe fiilleri on grupta tasnif etmiştir. Azerbaycanlı dilbilimcilerden Recebli, Caferov, Rızayev ve Budagova’da da Azerbaycan Türkçesindeki fiillerin semantik tasnifiyle ilgili farklılıklar görülse de, sadece Azerbaycan Türkçesi için değil, genel Türkçe için de önemli ve ayrıntılı bir tasnif olarak Kuliyev’in tasnifi önem arz etmektedir.

Tablo 15. Rus dilbilim çevresinde yetişmiş Orta Asyalı Türkologların Fiilleri Tematik Bakımdan Sınıflandırma Denemeleri

BUDAGOVA 1960: 93-105	CAFEROV 1984: 86-113	SARI-GÜDER 1998: 45-48	BARUTÇU ÖZÖNDER 1999: 57	ARNAZAROV 2004: 194-195	RECEBLİ 2010: 28-65
1. Hareket fiilleri	1. Biyolojik ve sosyolojik hareket bildiren fiiller	1. Hareket anlatan fiiller	1. Hareket Fiilleri	1. Hareket fiilleri	1. Hareket fiilleri
2. İş fiilleri	2. Tabii ihtiyaç bildiren fiiller	2. İş, çalışma, emek anlatan fiiller	a. Hareketin Yönünü Bildiren Fiiller	2. İş fiilleri	2. İş fiilleri
3. Konuşma fiilleri	3. Yaş ve boy değişikliği ile ilgili olan fiiller	3. Nutuk anlatan fiiller	b. Hareketin Şeklini Bildiren Fiiller	3. Görüş fiilleri	3. Hal-vaziyet fiilleri
4. Tefekkür, görme ve işitme süreci ile bağlı olan fiiller	4. Ağlamak ve gülmekle ilgili olan fiiller	4. Durum anlatan fiiller	2. İş Fiilleri	4. Nutuk fiilleri	4. Tefekkür fiilleri
5. Hal-Vaziyet fiilleri	5. Görme, işitme ve nitk fiilleri	5. Gözlem anlatan fiiller	a. Konkret, Duyulan İşleri Bildiren Fiiller	5. Duyuş ve düşünme fiilleri	5. Nitk fiilleri
5.1. Eşyaya keyfiyet, kemiyet, alamet ve hasiyet değişikliğinin meydana geldiğini gösterenler	6. Psikik faaliyetle ilgili olan fiiller	6. Ses anlatan fiiller	b. Mücerret İşleri Bildiren Fiiller	6. Durum veya değişme fiilleri	6. Görme fiilleri
5.2. Gazap, hiddet, kin, kudret, teessüf, pişmanlık, ağrı bildirenler	7. Hareket fiilleri	7. Düşünce, fikir anlatan fiiller	3. Proses Fiilleri	7. Sesleniş fiilleri	7. İşitme fiilleri
5.3. Sevinç, razılık, şadlık bildirenler	8. Mübadele ve oyun bildiren fiiller	8. İşitme ve his anlatan fiiller	a. Konkret Prosesleri Bildiren Fiiller		
5.4. Gohumluk, yakınlık veya karşılıklı münasebet bildiren fiiller	9. Hareket fiilleri	9. Nezâket anlatan fiiller	b. Abstrak Prosesleri Bildiren Fiiller		
5.5. İnsan, hayvan veya cansız eşyaların seslerine taklitte oluşan hal-vaziyet fiilleri	10. Eksiklik bildiren fiiller	10. Eksiklik anlatan fiiller	c. Tabiat Olaylarını Bildiren Fiiller		
5.5.1. Cansız eşyaların seslerini taklit ederek oluşanlar			4. Durum Fiilleri		
5.5.2. Hayvanların seslerini taklit ederek oluşanlar			a. Fizikî Durum Bildiren Fiiller		
5.5.3. İnsana mahsus sesleri taklit ederek oluşanlar			b. Psikik Durum Bildiren Fiiller		
5.5.4. İnsan ve hayvanların seslerini taklit ederek oluşanlar			5. Davranış, Tavır Fiilleri		
			6. Hareket Tarzını Bildiren Fiiller		
			7. Ses Fiilleri		
			a. Cansız Varlıkların Seslerini Bildiren Fiiller		
			b. (İnsan Dışında) Canlı Varlıkların Seslerini Bildiren Fiiller		
			c. İnsan Seslerini Bildiren Fiiller		
			8. Konuşma Fiilleri		
			9. Düşünme Fiilleri		
			10. Hissî Kavrayış/İdrak Fiilleri		
			11. Taklidî Fiiller		

Tablo 16. Kuliyev'in Fiilleri Tematik Sınıflandırması

1. İş fiilleri
 - 1.1. Yaratıcı iş fiilleri
 - 1.2. Dağıtıcı iş fiilleri
 - 1.3. Kısmî değişiklik manalı iş fiilleri
 - 1.4. Eşyaya dinamik tesir manalı iş fiilleri
 - 1.5. Gıda kabulü süreci ifade eden iş fiilleri
2. Hareket fiilleri
 - 2.1. Hareketin usulü fiilleri
 - 2.2. Hareketin istikametini gösteren fiiller
 - 2.3. Hareketin usulü ve istikametini bildiren fiiller
 - 2.4. Hareketin usulü ve istikametini göstermeden sürece işaret eden mücerret manalı fiiller
3. Hal fiilleri
4. Tabiat hadiselerini bildiren fiiller
5. Psikik faaliyet fiilleri
 - 5.1. Nitk fiilleri
 - 5.2. Kavrayış fiilleri
 - 5.2.1. Görme kavrayışı fiilleri
 - 5.2.2. İşitme kavrayışı fiilleri
 - 5.2.3. Hissi kavrama fiilleri
 - 5.2.4. Tat kavrama fiilleri
 - 5.3. Tefekkür fiilleri
 - 5.3.1. Tefekkür süreci manalı fiiller
 - 5.3.2. Tefekkür hareketinin neticesini bildiren fiiller
 - 5.4. Duygusal vaziyet fiilleri
 - 5.4.1. Öznenin meyus vaziyetini ifade eden fiiller
 - 5.4.2. Öznenin süst, meyus, fiziki ve ruhi vaziyetten gümrah vaziyete geçmesini bildiren fiiller
 - 5.4.3. İnsanın yüksek ruhi vaziyete geçmesini ve onun duygusal sarsıntısını ifade eden fiiller
 - 5.4.4. Korku, telaş, narazılık, sevinç vs.den doğan heyecanı ifade eden fiiller
 - 5.4.5. Utanmak merkezi manalı fiiller
 - 5.4.6. Korku ve telaştan ileri gelen heyecan ifade eden fiiller
 - 5.4.7. Cesur olmak merkezi manalı fiiller
 - 5.4.8. Öznenin heyecanlı vaziyetten, sakit, tarazlanmış vaziyete geçmesini ifade eden fiiller
 - 5.4.9. Gafil veya anlaşılmaz bir şeyden doğan güçlü teessürattan doğmuş vaziyeti ve hissi ifade eden fiiller
 - 5.5. Duygusal heyecan fiilleri
 - 5.5.1. Kenardan menfi psikolojik tesirle doğan duygusal heyecanı ifade eden fiiller
 - 5.5.2. İnciklik, tehqir, azap vs.den doğan kötü hissi ifade eden fiiller
 - 5.5.3. Ruhi ya da fiziki ağrı ifade eden fiiller
 - 5.5.4. Öznenin hoş ahvali ruhiyyesini ifade eden fiiller
 - 5.5.5. Öznenin narazlığını, temin olmamasını ifade eden fiiller
 - 5.6. Duygusal müracaat fiilleri
 - 5.7. Arzu ifade eden fiiller
 - 5.8. His ifade eden fiiller
6. Seslenme fiilleri
 - 6.1. İnsan seslerini ifade eden fiiller
 - 6.1.1. Uzuvcuven sesleri ifade eden fiiller
 - 6.1.2. Gayrı nitk seslerini ifade eden fiiller
 - 6.2. İnsandan başka diğer canlıların seslerini ifade eden fiiller
 - 6.3. Canlı olmayan eşyaların çıkardığı sesleri bildiren fiiller

Ralph Jaeckel ile Gülnur Doğanata Erciyeş'in birlikte yayınladıkları *A Dictionary of Turkish Verbs in Context and by Theme* (DTV) adlı çalışmada, Türkiye Türkçesindeki fiilleri tematik olarak sınıflandırdıkları görülür.

Çalışmalarında *Roget's International Thesaurus* (RIT)'ta kullanılan şablonu esas alan yazarlar, bu şablonda olmasına rağmen Türkiye Türkçesinde fiil karşılığı bulunmayan altbaşlıklara DTV'de yer vermemişlerdir.

*Tablo 17. Roget's International Thesaurus'ta (RIT) Kelimelerin Tematik Sınıflandırılması (DTV ile mukayeseli)*⁵

⁵ Silik yazılı yerler dışında kalanlar DTV'de bulunan başlıklardır (HY).

1. Body and Senses

- 1 Birth
- 2 The Body
- 3 Hair
- 4 Clothing Materials
- 5 Clothing
- 6 Unclothing
- 7 Nutrition
- 8 Eating
- 9 Refreshment
- 10 Food
- 11 Cooking
- 12 Excretion
- 13 Secretion
- 14 Bodily development
- 15 Strength
- 16 Weakness
- 17 Energy
- 18 Power, potency
- 19 Impotence
- 20 Rest, repose
- 21 Fatigue
- 22 Sleep
- 23 Wakefulness
- 24 Sensation
- 25 Insensibility
- 26 Pain
- 27 Vision
- 28 Defective vision
- 29 Optical instruments
- 30 Blindness
- 31 Visibility
- 32 Invisibility
- 33 Appearance
- 34 Disappearance
- 35 Color
- 36 Colorlessness
- 37 Whiteness
- 38 Blackness
- 39 Grayness
- 40 Brownness
- 41 Redness
- 42 Orangeness
- 43 Yellowness
- 44 Greenness
- 45 Blueness
- 46 Purpleness
- 47 Variegation
- 48 Hearing
- 49 Deafness
- 50 Sound
- 51 Silence
- 52 Faintness of sound
- 53 Loudness
- 54 Resonance
- 55 Repeated Sounds
- 56 Explosive noise
- 57 Sibilant <hissing sounds>
- 58 Stridency <harsh and shrill sounds>
- 59 Cry, call
- 60 Animal sounds
- 61 Discour

- 62 Taste
- 63 Savoriness
- 64 Unsavoryness
- 65 Insipidness
- 66 Sweetness
- 67 Sourness
- 68 Pungency
- 69 Odor
- 70 Fragrance
- 71 Stench
- 72 Odorlessness
- 73 Touch
- 74 Sensations of touch
- 75 Sex
- 76 Masculinity
- 77 Femininity
- 78 Reproduction, procreation
- 79 Cleanness
- 80 Uncleanness
- 81 Healthfulness
- 82 Unhealthfulness
- 83 Health
- 84 Fitness, exercise
- 85 Disease
- 86 Remedy
- 87 Substance abuse
- 88 Intoxication, alcoholic drink
- 89 Tobacco
- 90 Health care
- 91 Therapy, medical treatment
- 92 Psychology, psychotherapy

2. Feelings

- 93 Feeling
- 94 Lack of feeling
- 95 Pleasure
- 96 Unpleasure
- 97 Pleasantness
- 98 Unpleasantness
- 99 Dislike
- 100 Desire
- 101 Eagerness
- 102 Indifference
- 103 Hate
- 104 Love
- 105 Excitement
- 106 Inexcitability
- 107 Contentment
- 108 Discontent
- 109 Cheerfulness
- 110 Ill Humor
- 111 Solemnity
- 112 Sadness
- 113 Regret
- 114 Unregretfulness
- 115 Lamentation
- 116 Rejoicing
- 117 Dullness
- 118 Tedium
- 119 Aggravation
- 120 Relief
- 121 Comfort

- 122 Wonder
- 123 Unastonishment
- 124 Hope
- 125 Hopelessness
- 126 Anxiety
- 127 Fear, frighteningness
- 128 Nervousness
- 129 Unnervousness
- 130 Expectation
- 131 Inexpectation
- 132 Disappointment
- 133 Premonition
- 134 Patience
- 135 Impatience
- 136 Pride
- 137 Humility
- 138 Servility
- 139 Modesty
- 140 Vanity
- 141 Arrogance
- 142 Insolence
- 143 Kindness, benevolence
- 144 Unkindness, malevolence
- 145 Pity
- 146 Pitilessness
- 147 Condolence
- 148 Forgiveness
- 149 Congratulation
- 150 Gratitude
- 151 Ingratitude
- 152 Resentment, anger
- 153 Jealousy
- 154 Envy
- 155 Respect
- 156 Direspect
- 157 Contempt

3. Place and Change of Place

- 158 Space
- 159 Location
- 160 Displacement
- 161 Direction
- 162 Progression
- 163 Regression
- 164 Deviation
- 165 Leading
- 166 Following
- 167 Approach
- 168 Recession
- 169 Convergence
- 170 Crossing
- 171 Divergence
- 172 Motion
- 173 Quiescence
- 174 Swiftiness
- 175 Slowness
- 176 Transferal, transportation
- 177 Travel
- 178 Traveler
- 179 Vehicle
- 180 Ship, boat
- 181 Aircraft
- 182 Water travel

- 183 Mariner
- 184 Aviation
- 185 Aviator
- 186 Arrival
- 187 Reception
- 188 Departure
- 189 Entrance
- 190 Emergence
- 191 Insertion
- 192 Extraction
- 193 Ascent
- 194 Descent
- 195 Container
- 196 Contents
- 197 Room
- 198 Top
- 199 Bottom
- 200 Verticalness
- 201 Horizontalness
- 202 Pendency
- 203 Parallelism
- 204 Obliquity
- 205 Inversion
- 206 Exteriority
- 207 Interiority
- 208 Centrality
- 209 Environment
- 210 Circumscription
- 211 Bounds
- 212 Enclosure
- 213 Ingratitude
- 214 Intrusion
- 215 Contraposition
- 216 Front
- 217 Rear
- 218 Side
- 219 Right side
- 220 Left side
- 221 Presence
- 222 Absence
- 223 Nearness
- 224 Interval
- 225 Habitation
- 226 Nativeness
- 227 Inhabitant, native
- 228 Abode, habitat
- 229 Furniture
- 230 Town, city
- 231 Region
- 232 Country
- 233 The Country
- 234 Land
- 235 Body of land
- 236 Plain
- 237 Highlands
- 238 Stream
- 239 Channel
- 240 Sea, ocean
- 241 Lake, pool
- 242 Inlet, gulf
- 243 Marsh

4. Measure and Shape

- 244 Quantity
- 245 Degree
- 246 Mean

- 247 Greatness
248 Insignificance
249 Superiority
250 Inferiority
251 Increase
252 Decrease
253 Addition
254 Adjunct
255 Subtraction
256 Remainder
- 257 Size, largeness
258 Littleness
259 Expansion, growth
260 Contraction
- 261 Distance, remoteness
- 262 Form
263 Formlessness
264 Symmetry
265 Distortion
266 Structure
267 Length
268 Shortness
269 Breadth, thickness
270 Narrowness, thinness
271 Filament
272 Height
273 Shaft
274 Lowness
275 Depth
276 Shallowness
277 Straightness
278 Angularity
279 Curvature
280 Circularity
281 Convolution
282 Sphericity
283 Convexity, protuberance
- 284 Concavity
285 Sharpness
286 Bluntness
- 287 Smoothness
288 Roughness
289 Notch
290 Furrow
291 Fold
292 Opening
293 Closure
294 Texture
295 Covering
- 296 Layer
297 Weight
298 Lightness
299 Rarity
300 Measurement
5. Living Things
- 301 Youth
302 Youngster
303 Age
304 Adult or old person
305 Organic matter
- 306 Life
307 Death
308 Killing
309 Interment
310 Plants
311 Animals, insects
312 Humankind
6. Natural Phenomena
- 313 Season
314 Morning, noon
315 Evening, night
316 Rain
317 Air, weather
318 Wind
319 Cloud
320 Bubble
7. Behavior and the Will
- 321 Behavior
322 Misbehavior
323 Will
324 Willingness
325 Unwillingness
326 Obedience
327 Disobedience
328 Action
329 Inaction
330 Activity
331 Inactivity
332 Assent
333 Dissent
334 Affirmation
335 Negation, denial
336 Imitation
337 Nonimitation
338 Compensation
339 Carefulness
340 Neglect
341 Interpretation
342 Misinterpretation
343 Communication
344 Uncommunicativeness
345 Secrecy
346 Concealment
347 Communications
348 Manifestation
349 Representation, description
350 Misrepresentation
351 Disclosure
352 Publication
353 Messenger
354 Falseness
355 Exaggeration
356 Deception
357 Deceiver
358 Dupe
359 Resolution
360 Perseverance
361 Obstinacy
362 Irresolution
- 363 Changing of mind
364 Caprice
365 Impulse
366 Leap
367 Plunge
368 Avoidance
369 Escape
370 Abandonment
371 Choice
372 Rejection
373 Custom, habit
374 Unaccustomedness
375 Motivation, inducement
376 Pretext
377 Allurement
378 Bribery
379 Dissuasion
380 Intention
381 Plan
382 Pursuit
383 Route, path
384 Manner, means
385 Provision, equipment
386 Store, supply
387 Use
388 Consumption
390 Disuse
391 Uselessness
392 Improvement
393 Impairment
394 Relapse
395 Destruction
396 Restoration
397 Preservation
398 Rescue
399 Warning
400 Alarm
401 Haste
402 Leisure
403 Endeavor
404 Undertaking
405 Preparation
406 Unpreparedness
407 Accomplishment
408 Nonaccomplishment
409 Success
410 Failure
411 Victory
412 Defeat
413 Skill
414 Unskillfulness
415 Cunning
416 Artlessness
417 Authority
418 Lawlessness
419 Precept
420 Command
421 Demand
422 Advice
423 Council
424 Compulsion
425 Strictness
426 Laxness
427 Leniency
- 428 Restraint
429 Confinement
430 Freedom
431 Liberation
433 Submission
434 Observance
435 Nonobservance
436 Promise
437 Compact
438 Security
439 Offer
- 440 Request
441 Consent
442 Refusal
443 Permission
444 Prohibition
445 Repeal
446 Promotion
447 Demotion, deposal
448 Resignation, retirement
- 449 Aid
450 Cooperation
451 Opposition
452 Opponent
453 Resistance
454 Defiance
455 Accord
456 Disaccord
457 Contention
458 Warfare
459 Attack
460 Defense
461 Combatant
462 Arms
463 Arena
464 Peace
465 Pacification
466 Mediation
467 Neutrality
468 Compromise
- 469 Possession
470 Possessor
471 Property
472 Acquisition
473 Loss
474 Retention
475 Relinquishment
476 Participation
477 Apportionment
478 Giving
479 Receiving
480 Taking
481 Restitution
482 Theft
483 Thief
484 Parsimony
485 Liberality
486 Prodigality
- 487 Celebration
488 Humorosity
489 Wit, humor
490 Banter
491 Cowardice
492 Courage
493 Rashness

- 494 Caution
- 495 Fastidiousness
- 496 Taste, tastefulness
- 497 Vulgarity
- 498 Ornamentation
- 499 Plainness
- 500 Affectation
- 501 Ostentation
- 502 Boasting
- 503 Bluster
- 504 Courtesy
- 505 Discourtesy
- 506 Retaliation
- 507 Revenge
- 508 Ridicule
- 509 Approval
- 510 Disapproval
- 511 Flattery
- 512 Disparagement
- 513 Curse
- 514 Threat
- 515 Fasting
- 516 Sobriety
8. Language
- 517 Signs, indicators
- 518 Misbehavior
- 519 Latent meaningfulness
- 520 Will
- 521 Willingness
- 522 Unwillingness
- 523 Language
- 524 Obedience
- 525 Imperfect speech
- 526 Word
- 527 Nomenclature
- 528 Anonymity
- 529 Phrase
- 530 Grammar
- 531 Ungrammaticalness
- 532 Diction
- 533 Elegance
- 534 Inelegance
- 535 Plain speech
- 536 Figure of speech
- 537 Conciseness
- 538 Diffuseness
- 539 Ambiguity
- 540 Talkativeness
- 541 Conversation
- 542 Soliloquy
- 543 Public speaking
- 544 Eloquence
- 545 Grandiloquence
- 546 Letter
- 547 Writing
- 548 Printing
- 549 Record
- 550 Recorder
- 551 Information
- 552 News
- 553 Correspondence
- 554 Book
- 555 Periodical
- 556 Treatise
- 557 Abridgment
- 558 Library
9. Human Society and Institutions
- 559 Relationship
- 560 Ancestry
- 561 Posterity
- 562 Lokemaking, endearment
- 563 Marriage
- 564 Relationshipşo by
- 565 Celibasy
- 566 Divorce, widowhood
- 567 School
- 568 Teaching
- 569 Misteaching
- 570 Learning
- 571 Teacher
- 572 Student
- 573 Direction, management
- 574 Director
- 575 Master
- 576 Deputy, agent
- 577 Servant, employee
- 578 Fashion
- 579 Social convention
- 580 Formality
- 581 Informality
- 582 Sociability
- 583 Unsociability
- 584 Seclusion
- 585 Hospitality, welcome
- 586 Inhospitality
- 587 Friendship
- 588 Friend
- 589 Enmity
- 590 Misanthropy
- 591 Public spirit
- 592 Benefactor
- 593 Evildoer
- 594 Jurisdiction
- 595 Tribunal
- 596 Judge, Jury
- 597 Lawyer
- 598 Legal Action
- 599 Accusation
- 600 Justification
- 601 Acquittal
- 602 Condemnation
- 603 Penalty
- 604 Punishment
- 605 Instruments of punishments
- 606 The people
- 607 Social class and status
- 608 Aristocracy, nobility, gentry
- 609 Politics
- 610 Politician
- 611 Politico economic principles
- 612 Government
- 613 Legislature, government, organization
- 614 United nations, international organizations
- 615 Commission
- 616 Associate
- 617 Association
- 618 Wealth
- 619 Poverty
- 620 Lending
- 621 Borrowing
- 622 Financial credit
- 623 Debt
- 624 Payment
- 625 Nonpayment
- 626 Expenditure
- 627 Receipts
- 628 Accounts
- 629 Transfer of property or right
- 630 Price, fee
- 631 Discount
- 632 Expensiveness
- 633 Cheapness
- 634 Costlessness
- 635 Thrift
10. Values and Ideals
- 636 Ethics
- 637 Right
- 638 Wrong
- 639 Dueness
- 640 Undueness
- 641 Duty
- 642 Prerogative
- 643 Imposition
- 644 Probity
- 645 Improbity
- 646 Honor
- 647 Insignia
- 648 Title
- 649 Justice
- 650 Injustice
- 651 Selfishness
- 652 Unselfishness
- 653 Virtue
- 654 Vice
- 655 Wrongdoing
- 656 Guilt
- 657 Innocence
- 658 Atonement
- 659 Good Person
- 660 Bad Person
- 661 Disrepute
- 662 Repute
- 663 Sensuality
- 664 Chastity
- 665 Unchastity
- 666 Indecency
- 667 Asceticism
- 668 Temperance
- 669 Intemperance
- 670 Moderation
- 671 Violence
- 672 Gluttony
- 673 Legality
- 674 Illegality
- 675 Religions, rites
- 676 Theology
- 677 Deity
- 678 Mythical and polytheistic gods and spirits
- 679 Angel, saint
- 680 Evil spirits
- 681 Heaven
- 682 Hell
- 683 Scripture
- 684 Prophets, religious founders
- 685 Sanctity
- 686 Unsanctity
- 687 Orthodoxy
- 688 Unorthodoxy
- 689 Occultism
- 690 Sorcery
- 691 Spell, charm
- 692 Piety
- 693 Sanctimony
- 694 Impiety
- 695 Nonreligiousness
- 696 Worship
- 697 Idolatry
- 698 The Ministry
- 699 The Clergy
- 700 The Laity
- 701 Religious rites
- 702 Ecclesiastical Attire
- 703 Religious buildings
11. Arts
- 704 Show business, theater
- 705 Dance
- 706 Motion pictures
- 707 Entertainer
- 708 Music
- 709 Harmonics, musical elements
- 710 Musician
- 711 Musical instruments
- 712 Visual arts
- 713 Graphic arts
- 714 Photography
- 715 Sculpture
- 716 Artist
- 717 Architecture, design
- 718 Literature
- 719 History
- 720 Poetry
- 721 Prose
- 722 Fiction
- 723 Criticism of the arts

12. Occupations and Crafts

- 724 Occupation
- 725 Exertion
- 726 Worker, doer
- 727 Unionism, labor union
- 728 Money
- 729 Finance, investment
- 730 Businessman, merchant
- 731 Commerce, economics
- 732 Illicit business
- 733 Purchase
- 734 Sale
- 735 Merchandise
- 736 Market
- 737 Stock market
- 738 Securities
- 739 Workplace
- 740 Weaving
- 741 Sewing
- 742 Ceramics

13. Sports and Amusements

- 743 Amusement
- 744 Sports
- 745 Baseball
- 746 Football
- 747 Basketball
- 748 Tennis
- 749 Hockey
- 750 Bowling
- 751 Golf
- 752 Soccer
- 753 Skiing
- 754 Boxing
- 755 Track and field
- 756 Automobile Racing
- 757 Horse Racing
- 758 Cardplaying
- 759 Gambling

14. The Mind and Ideas

- 760 Existence
- 761 Nonexistence
- 762 Substantiality
- 763 Unsubstantiality
- 764 State
- 765 Circumstance
- 766 Intrinsicity
- 767 Extrinsicity
- 768 Accompaniment
- 769 Assemblage
- 770 Dispersion
- 771 Inclusion
- 772 Exclusion
- 773 Extraneousness
- 774 Relation
- 775 Unrelatedness
- 776 Correlation
- 777 Sameness
- 778 Contrariety

- 779 Difference
- 780 Uniformity
- 781 Nonuniformity
- 782 Multiformity
- 783 Similarity
- 784 Copy
- 785 Model
- 786 Dissimilarity
- 787 Agreement
- 788 Disagreement
- 789 Equality
- 790 Inequality
- 791 Whole
- 792 Part
- 793 Completeness
- 794 Incompleteness
- 795 Composition
- 796 Mixture
- 797 Simplicity
- 798 Complexity
- 799 Joining
- 800 Analysis
- 801 Separation
- 802 Cohesion
- 803 Noncohesion
- 804 Combination
- 805 Disintegration
- 806 Order
- 807 Arrangement <putting in order>
- 808 Classification
- 809 Disorder
- 810 Disarrangement
- 811 Continuity <uninterrupted sequence>
- 812 Discontinuity
- 813 Precedence
- 814 Sequence
- 815 Precursor
- 816 Sequel
- 817 Beginning
- 818 Middle
- 819 End
- 820 Time
- 821 Timelessness
- 822 Infinity
- 823 Period
- 824 Spell <period of duty, etc.>
- 825 Interim
- 826 Duration
- 827 Transience
- 828 Perpetuity
- 829 Instantaneousness
- 830 Event
- 831 Measurement of time
- 832 Anachronism
- 833 Previousness
- 834 Subsequence
- 835 Simultaneity
- 836 The past
- 837 The present
- 838 The future
- 839 Imminence
- 840 Newness
- 841 Oldness

- 842 Timeliness
- 843 Untimeliness
- 844 Earliness
- 845 Lateness
- 846 Frequency
- 847 Infrequency
- 848 Repetition
- 849 Regularity of recurrence
- 850 Irregularity of recurrence
- 851 Change
- 852 Permanence
- 853 Changeableness
- 854 Stability
- 855 Continuance <continuance in action>
- 856 Cessation
- 857 Conversion
- 858 Reversion
- 859 Revolution
- 860 Evolution
- 861 Substitution
- 862 Interchange
- 863 Generally
- 864 Particularity
- 865 Specialty
- 866 Conformity
- 867 Nonconformity
- 868 Normality
- 869 Abnormality
- 870 List
- 871 Oneness
- 872 Doubleness
- 873 Duplication
- 874 Bisection
- 875 Three
- 876 Triplication
- 877 Trisection
- 878 Four
- 879 Quadruplication
- 880 Quadrissection
- 881 Five and over
- 882 Plurality
- 883 Numerousness
- 884 Fewness
- 885 Cause
- 886 Effect
- 887 Attribution
- 888 Operation
- 889 Productiveness
- 890 Unproductiveness
- 891 Production
- 892 Product
- 893 Influence
- 894 Absence of influence
- 895 Tendency
- 896 Liability
- 897 Involvement
- 898 Concurrence
- 899 Counteraction
- 900 Support
- 901 Impulse, impact
- 902 Reaction

- 903 Pushing, throwing
- 904 Pulling
- 905 Leverage, purchase
- 906 Attraction
- 907 Repulsion
- 908 Ejection
- 909 Overrunning
- 910 Shortcoming
- 911 Elevation
- 912 Depression <act of loweing>
- 913 Circuitousness
- 914 Rotation
- 915 Oscillation
- 916 Agitation
- 917 Spectator
- 918 Intellect
- 919 Intelligence, wisdom
- 920 Wise person
- 921 Unintelligence
- 922 Foolishness
- 923 Fool
- 924 Sanity
- 925 Insanity, mania
- 926 Eccentricity
- 927 Knowledge
- 928 Intellectual
- 929 Ignorance
- 930 Thought
- 931 Idea
- 932 Absence of thought
- 933 Intuition, instinct
- 934 Reasoning
- 935 Sophistry
- 936 Topic
- 937 Inquiry
- 938 Answer
- 939 Solution
- 940 Discovery
- 941 Experiment
- 942 Comparison
- 943 Discrimination
- 944 Indiscrimination
- 945 Judgment
- 946 Prejudgment
- 947 Misjudgment
- 948 Overestimation
- 949 Underestimation
- 950 Theory, supposition
- 951 Philosophy
- 952 Belief
- 953 Credulity
- 954 Unbelief
- 955 Incredulity
- 956 Evidence, proof
- 957 Disproof
- 958 Qualification
- 959 No qualifications
- 960 Foresight
- 961 Prediction
- 962 Necessity
- 963 Predetermination
- 964 Prearrangement
- 965 Possibility
- 966 Impossibility
- 967 Probability

968	Improbability	996	Importance	1022	Cold	1048	Brittleness, fragility
969	Certainty	997	Unimportance	1023	Refrigeration	1049	Powderiness, crumbliness
970	Uncertainty	998	Goodness	1024	Light	1050	Materiality
971	Chance	999	Badness	1025	Light source	1051	Immateriality
972	Truth	1000	Bane	1026	Darkness, dimness	1052	Materials
973	Wise saying	1001	Perfection	1027	Shade	1053	Incuriosity
974	Error	1002	Imperfection	1028	Transparency	1054	Oils, lubricants
975	Illusion	1003	Blemish	1029	Semitransparency	1055	Resins, gums
976	Disillusionment	1004	Mediocrity	1030	Opaqueness	1056	Minerals, metals
977	Mental attitude	1005	Danger	1031	Electricity, magnetism	1057	Rock
978	Broad-mindedness	1006	Safety	1032	Electronics	1058	Chemistry, chemicals
979	Narrow-mindedness	1007	Protection	1033	Radio	1059	Liquidity
980	Curiosity	1008	Refuge	1034	Television	1060	Semiliquidity
981	Incuriosity	1009	Prosperity	1035	Radar, radio locators	1061	Pulpiness
982	Attention	1010	Adversity	1036	Radiation, radioactivity	1062	Liquefaction
983	Inattention	1011	Hindrance	1037	Nuclear physics	1063	Moisture
984	Distraction, confusion	1012	Difficulty	1038	Mechanics	1064	Dryness
985	Imagination	1013	Facility	1039	Tools, machinery	1065	Vapor, gas
986	Unimaginativeness	1014	Ugliness	1040	Automation	1066	Biology
987	Specter	1015	Beauty	1041	Computer science	1067	Agriculture
988	Memory	15. Sci ence and Technology		1042	Friction	1068	Animal husbandry
989	Forgetfulness			1043	Density	1069	Earth science
990	Sufficiency	1016	Mathematics	1044	Hardness, rigidity	1070	The universe, astronomy
991	Insufficiency	1017	Physics	1045	Softness, pliancy	1071	The environment
992	Excess	1018	Heat	1046	Elasticity	1072	Rocketry, missiliery
993	Satiety	1019	Heating	1047	Toughness	1073	Space travel
994	Expedience	1020	Fuel				
995	Inexpedience	1021	Incombustibility				

3. FİİLERİ TEMATİK SINIFLANDIRMA DENEMELERİ ÜZERİNE NOTLAR

3.1. Bu çalışmada 29 fiil tasnifine yer verilmiş olup, bunlardan Tablo 1’de yer alan 8 tasnif tematik sınıflandırılmalar dışında değerlendirilmelidir. Bunlara, yapı bakımından *basit*, *türemiş* ve *birleşik* olarak üç ayrılan fiil gruplarından birleşik fiillerin kendi iç tasnifindeki farklı bakış açılarını göstermek için yer verilmiştir.

3.2. Tablo 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 9’daki sınıflandırmalarda genel bir fiil tasnif görünümü çizilmekte olup, zaman zaman sentaktik ölçütlere de başvurulmuştur. Mesela Wilson *yalın fiiller*, *yer bildiren fiiller* gibi gruplar bulunmaktadır.

3.3. Tablo 8’de verilen Beth Levin’e ait tasnif, ayrıntılı olması bakımından dikkat çekicidir. 49 ana başlıkta gruplandırılan fiiller çok sayıda alt gruba da dağıtılmıştır. Bununla beraber bu tasnifte ana başlıkların üstünde daha kapsayıcı üst gruplar oluşturulmamıştır. Sözelimi *hareket fiilleri*, *süreç fiilleri*, *mental fiiller* gibi üst gruplara yer verilseydi, 49 ana başlık çok daha az üst grupta birleştirilebilirdi. Tablo 10’da gösterilen Korhonen-Briscoe tasnifi, Tablo 12’de gösterilen Şirin tasnifi ve Tablo 17’de gösterilen RIT ve DTV tasnifleri için de benzer eleştiriler yapılabilir.

3.4. Biber vd.nin Tablo 11’deki temel tasnifi yalnızca ana grupları gösteren tasniflere bir örnektir. Bu türden ana grupların Levin ve Korhonen-Briscoe gibi tasniflerle birleştirilmesi daha iyi sınıflandırılmalara ulaşmakta kullanılabilir.

3.5. Tablo 16’da yer alan Kuliyev’in tasnifi gerek alt başlıklar gerekse ana başlıklar bakımından Levin, Korhonen-Briscoe, Şirin, RIT ve DTV’ye nazaran daha kapsayıcı bir özelliğe sahiptir. Ancak üst başlıklardan alta gidildikçe tasnif daha detaylı hale getirilebilir.

3.6. İkinci ve üçüncü bölümlerde görüldüğü üzere fiil sınıflandırmalarında temel problem ANA ve ALT başlıkların belirlenmesi meselesidir. Bu başlıklar için ana şablon fiilin ifade ettiği anlama, yapılaş tarzına ve yapana göre değişebilen özellikler dikkate alınarak oluşturulmalıdır.

3.7. *Düşünmek, koşmak, büyümek, esmek, havlamak, üzölmek, görmek, sebep olmak, ölmek, unutmak, satmak, çürömek* vb. fiilleri farklı yapıda öznellere ait farklı özellikler gösteren fiillerdir. *Düşünmek* fiili insana has bir fiil iken, *koşmak* fiili insan yanında bazı ayaklı hayvanlar için de kullanılabilir. *Büyömek* fiili ‘insanın ya da hayvanın yaşının artması’ anlamında düşünölünce *canlılara* has bir fiil gibi görünmektedir. Ancak konuya *yan anlam, mecaz anlam, metafor* kavramları dahil olduğunda *dert, devlet, hayal, kavga* gibi kavramların da *büyök* olarak nitelendirilebileceği görülür. Bu sebeple fiil sınıflandırılmalarında her fiilin ve her anlamın ayrı ayrı kodlanması gerekmektedir. *Büyök Türkçe Sözlük* (BTS)’ten alınan *büyömek* fiili örneğinde bu durum şöyle gösterilebilir:

Tablo 18. BTS *büyömek* fiilinin anlamları ve tarafımızdan tespit edilmiş anlam ilgisi

büyömek	Anlam İlgisi
1 Organizmanın bütününde veya bu bütünün bir bölümünde, boyutlar artmak, irileşmek, eskisinden büyük duruma gelmek. <i>Büyör güzellikleri, vücutları, kismetleri çocuklar uyurken.</i> (A. Gündüz)	güzelliğinin büyümesi insan vücudunun büyümesi kismetin büyümesi
2 Yetişmek. <i>İhtiyar Süleyman Çavuş’un ellerinde büyüdü.</i> (F. H. Dağlarca)	insanın yetişmesi
3 Yaşı artmak, yaşlanmak. <i>Fakat büyüdüğüce o kadar sevdiği bu oyunlara veda etmek lazım gelecekti.</i> (Ö. Seyfettin)	insanın yaşlanması
4 Artmak, güçlenmek, şiddeti artmak. <i>İkinci de okuduktan sonra kavga büyüdü.</i> (M. Ş. Esendal)	kavganın şiddetlenmesi
5 Sayıca artmak. <i>Kalabalık büyüdüğüce esnaf telaşlandı.</i> ⁶	sayının artması
6 Genişlemek. <i>Barbarosların ülkesi büyüdüğüce büyüyordu.</i> (F. F. Tölbentçi)	ölkenin genişlemesi
7 Önem ve değer kazanmak. <i>Türklük ölküsünün biraz daha köklendiğini, büyüdüğünü, yeşerdiğini duyarız.</i> (O. S. Orhon)	düşüncenin önem kazanması

3.8. Tablo 18’deki durumda görüldüğü gibi *büyömek* fiili yüklendiği anlamlardan dolayı birden fazla ana ve alt başlık altında yer alabilecektir. Bu sebeple I, II-1, II-2, III, IV gibi kodlamalarla bu anlamların fiil sınıflandırılmasına katılması sağlanabilir.

3.9. Fiillerin ana başlıkları belirlenirken, Biber’in tasnifi gibi daha sade bir ana grup belirlemesine gidilmeli, sonra alt başlıklar, daha sonra onların alt sınıfları belirlenmelidir. Böylece üç ya da dört aşamalı bir tasnifle tüm fiiller semantik bakımdan temel olarak sınıflandırılabilir.

3.10. Sonuç olarak, Fiillerin semantik/tematik sınıflandırılmasında kullanılacak ana başlıklardan bazıları şu şekilde olabilir, ancak bu durum elbette ki nihai değildir:

⁶ Örnek cümle BTS’de bulunmamaktadır, tarafımızdan yazılmıştır.

1. Oluş Fiilleri
 - 1.1.Varoluş Fiilleri: *doğ-(mak), yaşa-(mak), öl-(mek), diril-(mek)*...
 - 1.2.Oлма Fiilleri: *acık-(mak), ısın-(mak), soğ-u-(mak), üşü-(mek), piş-(mek)*...
 - 1.3.Değişim Fiilleri: *değiş-(mek), sarar-(mak), yaşlan-(mak), küçül-(mek), büyü-(mek)*...
2. Durum Fiilleri: *bekle-(mek), dur-(mak), otur-(mak), yat-(mak), uyu-(mak)*...
3. Hareket Fiilleri: *aç-(mak), al-(mak), çiz-(mek), kaz-(mak), sil-(mek), taşı-(mak), temizle-(mek), yaz-(mak)*...
4. Bağlantı Fiilleri: *etkile-(mek), sebep ol-(mak), neden ol-(mak), yol aç-(mak)*...
5. Mental Fiiller
 - 5.1.Biliş Fiilleri: *düşün-(mek), bil-(mek), anla-(mak)*...
 - 5.2.Psikolojik Durum Fiilleri: *sev-(mek), üzül-(mek), tiksın-(mek)*...
 - 5.3.Algı Fiilleri: *gör-(mek), işit-(mek), kokla-(mak)*...
6. İletişim Fiilleri: *konus-(mak), söyle-(mek), sohbet et-(mek), nutuk at-(mak), hitap et-(mek)*...
7. Doğa Fiilleri: *es-(mek), dalgalan-(mak), yağ-(mak)*...

6. KAYNAKÇA

- Arnazarov, S. (2004). Türkmen ve Türkiye Türkçesinin Ortak Fiillerinin Anlam Bakımından Genel Bir Mukayesesi. *V. Uluslararası Türk Dil Kurultayı Bildirileri*. Ankara: TDK Yayınları, 193–219.
- Barutcu Özönder F.S. (1999). Türk Dilinde Fiil ve Fiil Çekimi. *Türk Gramerinin Sorunları II*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2, 56-64
- Biber, D.; Johansson, S.; Leech, G.; Conrad, S.; Finegan, E. (1999). *Grammar of Spoken and Written English*. London: Longman.
- Bilgin, M. (2002). *Anlamdan Anlatıma Türkçemiz*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- BTS: Büyük Türkçe Sözlük, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&view=bts
- Caferov, S., (1982), *Muasır Azerbaycan Dili*, Bakı: Maarif Yayınevi.
- Chafe, W. L. (1970). *Meaning and the structure of language*. Chicago: University Press.
- Cook, W. A. (1979). *Case Grammar: development of the Matrix Model (1979-1978)*. Washington: Georgetown University Press.
- Dankoff, R.; Kelly, J. (1985). *Mahmūd al-Kāşgarī: Compendium of the Turkic Dialects (Dīwān Luḡāt at-Turk)*. III. Duxbury: Harvard University Press.
- Deny, J. (1941). *Türk Dili Grameri (Osmanlı Lehçesi)*. (çev. Ali Ulvi Elöve). İstanbul: TDK Yayınları.
- DTV = Jaeckel, R.; Doğanata Erciyeş, G. (2006). *A dictionary of Turkish verbs: in context and by theme = Örneklı ve tematik Türkçe fiiller sözlüğü*. Washington: Georgetown University Press.
- Ediskun, H. (1996). *Türk Dilbilgisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Ergin, M. (1993). *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Bayrak Yayınları.

- Gabain, A.V. (1953). Türkçede Fiil Birleşmeleri. *TDAY Belleten*, 16-28.
- Gencan, T. N. (2001). *Dilbilgisi*. Ankara: Ayraç Yayınevi.
- Karahan, L. (2004), Türkçede Söz Dizimi, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Korhonen, A.; Briscoe, T. (2004). Extended Lexical-Semantic Classification of English Verbs. *Proceedings of the HLT/NAACL Workshop on Computational Lexical Semantics*. Boston, MA.
- Korkmaz, Z. (2003b), *Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Kuliyev, G. K. (1992). *Semantika glagolov v tyurkskikh yazykakh*. Baku: Akademiya Nauk Azerbaydzhana |
Кулиев Г. К. (1992). *Семантика глаголов в тюркских языках*. Баку, Академия Наук Азербайджана.
- LCEV: K. Kipper, A. Korhonen, N. Ryant, and M. Palmer. 2008. "A large-scale classification of English verbs". *Language Resources and Evaluation*, 42(1):21–40.
- Levin, B. (1993) English verb classes and alternations: a preliminary investigation, Chicago, The University of Chicago Press.
- Longacre, R. E., *An anatomy of speech notions*, Peter de Ridder Press, 1976.
- Pinker, Steven (1989), *Learnability and Cognition: The Acquisition of Argument Structure*. Cambridge: MIT Press.
- RIT = Chapman, R. (1992). *Roget's International Thesaurus*. New York: Harper Collins.
- Sarı, Berdi, Nurcan, Güder. 1998. *Türkmencenin Grameri (II Morfolojiya: Şekil Bilgisi)* Ankara: MYB.
- Şirin User, H. (2009). *Köktürk ve Ötüken Uygur Kağanlığı Yazıtları. Söz Varlığı İncelemesi*. Konya: Kömen Yayınları.
- Van Valin, R. D., A Synopsis of Role and Reference Grammar, in *Advances in Role and Reference Grammar*, R. D. Van Valin (ed.), John Benjamins Publishing Company, Amsterdam, 1993.
- Vendler Z. *Adjectives and Nominalization*, La Haye:Mouton, 1968.
- Wilson, J. (1995). "Problems and Methods in the Translation of Buddhist Texts from Tibetan". *Buddhist Translations: Problems and Perspectives*. Ed. Doboorn Tulku. New Delhi: Manohar, 148-167.
- Zieme, P. (1996) *Altun Yaruq Sudur. Vorworte und das erste Buch. Edition und Übersetzung der alttürkischen Version des Goldglanzsūtra (Suvarṇaprabhāsottamasūtra)*. Turnhout: Brepols.

